

ובחרת בחיים

איחוד הימין - ימין ד' עושה חיל

שלמה אבינר

תשע"ט

תוכן

א. מכתב לכל הפוליטיקאים של עמנו: לחם!

ב. לאחינו מכל המפלגות: אל תשליכנו לעת זקנה

ג. הבית היהודי - יותר יראת שמים

ד. כיצד להתייחס לתמורות הפוליטיות במדינה

ה. התורה מצווה את כל אחד להצביע לפי מצפונו

ו. מפלגה דתית לאומית חדשה

ז. בעד מי להצביע

ח. כיצד בוחרים לפי רבינו הרב צבי יהודה

ט. מי לבחור כחבר כנסת

י. האם מותר לערוך סקרים

יא. היזהר! בחירות של פוסט-אמת

יב. האם הרבנים קובעים במי לבחור

יג. שו"ת בחירות

יד. תלמידי הרב כהנא – נאצים?!

טו. אשה חברת כנסת

טז. הוי דן כל מפלגה לכף זכות

יז. בעד איזו מפלגה אצביע

יח. אל תצביע בעד סם המות

יט. בעד מי רבנו הרב צבי יהודה אמר להצביע

כ. אני מצביע בעד המפלגה הדתית-הלאומית

כא. בבחירות, אל תיפול בפח הכריזמה

כב. שו"ת בחירות - עשר שאלות

כג. אני מחפש מפלגה עם גוף ועם נשמה

א. מכתב לכל הפוליטיקאים של עמנו: לחם!

פוליטיקאים יקרים של עמנו, מכל השיטות ומכל הזרמים, יש רעיון טוב בשביל כולם: לדאוג למזון עבור העם היושב בציון.

יש ויכוחים ביניכם, בין ימין לשמאל, סוציאליסטים וקפיטליסטים, דתיים וחילוניים, ועוד הרבה גוונים. תבורכו כולכם מן השמים. אבל יש דבר המוטל על כולכם, ללא הבדל השקפה: לחם!

אמנם, לא אוהבים לדבר על זה, אך במדינתנו יש רעב. כדי להחליש את הבעיה, משתמשים במכבסת מילים: "אי בטחון תזונתי", כלומר שאין כמות מספקת של מזון מזין ובריא.

ואלו המספרים של הביטוח הלאומי: חצי מיליון משפחות ומהן 650 אלף ילדים חיים באי-בטחון תזונתי. מתוכם, רבע מיליון משפחות ומהן 350 אלף ילדים חיים באי-בטחון תזונתי חמור.

במילים פשוטות, יש רעבים. יש ילדים שהולכים לבית ספר לפעמים או תמיד בלי כריך. יש שמדלגים על ארוחות.

ב"ה, זה לא פיקוח נפש. בעולם מתים כל יום חמישה מיליון ילדים מתחת לגיל חמש בגלל סיבות של תזונה. ב"ה, כאן אף אחד לא מת. אבל רעבים.

יש גם טעות אופטית. אנו רגילים לזהות ילד רעב, כיצור רזה עם עור על עצמות. אצלנו זה להיפך: הוא סובל מהשמנה, בגלל שהוא אוכל לחם, אורז, אטריות, תפוחי אדמה. אבל אלו קלוריות ריקות. צריך פירות, ירקות, חלבונים.

אלא שפירות וירקות הם יקרים, ומזון תעשייתי, שרובו ג'ונק-פוד, הוא יחסית זול. אגב, מחיר המזון כל הזמן עולה במדינתנו. מזון בריא לנפש הוא אלף שקל לחודש. זה מעבר ליכולת של רובם!

אבל מה שילדים לא מתים, אין זה נס מן השמים, אלא נס מן הארץ, בגלל שיש הרבה ארגוני חסד, כגון ארגון לתת, שבו שותפות 200 עמותות, שהוקם לפני יותר מעשרים שנה, מיליון ישראלים תרמו כסף, זמן ומזון, ומאה אלף מתנדבים השתתפו, וכן בתי-תמחוי רבים של דתיים וחרדים, וכן ארגון לקט ישראל שמציל תוצרת חקלאית מלהיות מושחתת, ועוד ועוד.

אבל לצערנו, כל זה לא די. אחד משלושה ילדים בארצנו סובל מרעב, ורבע סובל מעודף משקל.

כמובן, התורם הכי גדול במדינה, הוא המדינה עצמה, דרך משרד הרווחה, וגם דרך משרד החינוך ועוד. אבל לצערנו, גם זה לא די.

בודאי, לא נוכל לפתור את בעיית העוני מהיום למחרת, אבל לפחות נפתור את בעיית הרעב, המכונה "אי-בטחון תזונתי".

לכן, פוליטיקאי יקר של מדינתנו היקרה, אנא, מלבד מאבקך על כלכלה ובטחון, שבת, כשרות, גיור, גיוס, - חובה להילחם גם על הרעב, ולא רק גם, אלא לפני הכל.

אנא השתמש בפופולריות שלך לשם כך. לא אמרנו: השתמש בנושא זה כדי להגדיל את הפופולריות שלך, זה דבר זול, מזויף, בזוי, כמו שפעם מועמד לנשיאות אוסטרליה נתן חמש דולר להומלס מול המצלמות – אבל לתעמולת בחירות שלו הוציא מאות אלפים צביעות.

וכן אצלנו, פעם שר ביקר בבית-תמחוי, אכל שם עם קשישים ואמר שהוא בא לראות את הבעיות בגובה עיניים. ומה יצא מביקור זה? שום דבר. מפגן ראויה.

לפעמים, אפשר ללמוד גם מן הגויים. קבל את האמת ממי שאמרה. לפני קצת יותר משלושים שנה, הומוריסט ושחקן צרפתי מפורסם, בשםקולוש Coluche, יצא בקריאה באמצעי התקשורת לעזור לרעבים: להקים בתי-תמחוי, לתרום כסף, למסור עודפי סופרמרקטים, להקדיש מבנים של העירייה וכולי. הוא אמר שבמדינה של זוללים כמו צרפת, לא נסבל שיש רעבים (אגב, גם מדינתנו היא מדינה שלא חסרים בה זוללים). הוא היה נסער מעומק ליבו. קריאתו נשמעה והתוכנית יצאה לדרך. הוא גם הקים להקת זמרים, וכל הרווחים הלכו לאותו ארגון, המכונה מסעדות הלב Les, Restos Du Coeur. הוא נפטר זמן מה לאחר מכן. אך הארגון תפס תנופה והיום יש כ-2000 מרכזים, 70,000 מתנדבים, 160 מיליון ארוחות לשנה, עזרה ל-90 אלף עניים. העזרה גם התפשטה לחלב לתינוקות, ייעוץ משפטי, מציאת עבודה, מציאת דירה, עזרה לילדי בית ספר ועוד חסדים.

הרי לצרפתי אין מצות "אהבת צרפתי" ולנו יש מצות אהבת ישראל! אותו צרפתי לא עשה זאת כדי לגרוף פופולריות, הרי הוא היה כבר מאוד פופולרי אלא פעל מתוך אהבת הבריות.

יש אצלנו אמהות שאוספות ירקות זרוקים על הרצפה אחרי השוק. ולפי דו"ח מבקר המדינה, כ-10% מהילדים הרעבים אוספים מזון מפחי אשפה, ועוד כ-10% גונבים. אגב, לפי ההלכה, מגיע מזון לעניים לא בחסד, אלא בזכות. הצדקה היא חובה. כופים על הצדקה. על פי תורה, מתנות עניים מן השדה, הן שלהם. כבר היום, אנו חיים בארץ זבת חלב ודבש, החקלאות משגשגת, אבל החקלאי מקבל על תוצרתו חצי גרוש, ועקב פערי תיווך ושיווק, המחיר גדל פי 4 עד שהוא מגיע לצרכן. אנא בדוק במספרים של ארגון המדינות המערביות OECD, וראה שבעיית העוני היא הכי חמורה במדינתנו.

לכן, נציג יקר של מדינתנו, אנא עשה משהו לשם שמים, שלא יהיו רעבים, על ידי הגדלת ארגוני החסד, ויותר טוב, על ידי חקיקה. ואולי עשה זאת יחד עם נציגי כל המפלגות. הרי בזה כולם מסכימים. הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד.

ב. לאחינו מכל המפלגות: אל תשליכנו לעת זקנה

ש: מה יש לנו לומר על פרשיות התעללות בקשישים בבתי אבות?
ת: מה יש לשאול. נורא ואיום. גהינם עלי אדמות. הרי נצטוונו לכבד הורים ולכבד זקנים. לצערנו אין זה חדש. פעמים רבות נחשפו פרשיות מחפירות של ניצול אותם חסרי ישע, השפלות, הכאות, גניבת כספם ועוד.

ש: אז למה לא עושים כלום?

ת: למה? כי יש אנשים רעים.

ש: אבל יש גם אנשים טובים?!

ת: ברוך השם. אך האנשים הרעים מסתירים מהם, וגם הם בעלי כח, והאנשים הטובים הם לעיתים רבות בטלנים. אך אם כבר הזכרנו את הקשישים, יש גרוע מהם והם חולי הנפש. יש בארץ כעשרה בתי חולים פסיכיאטרים וכן כעשרה מחלקות פסיכיאטריות בבתי-חולים כלליים, וזה ממש גיהנום עלי אדמות.

ש: מה קורה שם?

ת: כמעט אי אפשר להתבטא. גונבים. מכים. קושרים. מפשיטים בלימות. אונסים בנות צעירות.

ש: אונסים! אני לא מאמין...

ת: אל תאמין. מוסרים בנות צעירות לאנשים מסוכנים כדי שיאנסו אותם וכך יירגעו ולא יאנסו בחוץ. כמחצית הבנות הן נפגעות אונס. גם מאיימים על בנות כדי לכפות עליהן התנהגות מסוימת: אם לא תשמעו לנו, נקרא לגברים.

ש: איני מבין. אבל יש מצלמות רבות שם.

ת: מוחקים סרטי התעללות. גם אין שמירה בלילה. פעמים רבות חולה נפש תולה את עצמו בשירותים. לא בודקים למה אינו יוצא. אין זו אחריות הצוות למנוע התאבדות. לפעמים גם חולה חותך צווארו של חברו. שמים ביחד כל מיני חולים: פושעים, גנבים, נרקומנים, נפגעות פגיעה מינית.

ש: למה המשפחה לא מתערבת?

ת: אלה חולים שאין להם משפחה או שלמשפחתם לא איכפת מהם והם רוצים להיפטר מהם. פעם הוכנס חרדי בגלל שעזב מצוות. פעם ערבי מפני שרצה להתגייר. פעמים רבות המשטרה מכניסה לשם אדם מפני שהוא מתנהג בצורה מטרידה ומפחידה, כגון צועק בלילה, על אף שבאמת אינו מסוכן, אבל אנשי השכונה לוחצים על המשטרה.

ש: אבל איך אפשר להכניס סתם בן אדם לשם?

ת: קל מאוד. המשטרה מפשיטה אותו, מביאה אותו ומצהירה: מצאנו אותו ערום. יש שם גם הרבה עולי אתיופיה, כיון שאין להם משפחה חזקה להילחם ולצעוק. יש שנשארים שנים רבות ולא משחררים אותם, על אף שהם ראויים לשחרור.

ש: למה לא משחררים?

ת: כי בית החולים מקבלים סכום עתק על כל חולה.

ש: כך הוא בכל בתי חולים?

ת: חלילה. יש גם בתי חולים בהם הכל בסדר. ב"ה לא כולם רעים.

ש: יש לי שאלה. מאין לרב כל המידע הזה?

ת: מנין?! הוא הופץ בלי סוף. בשנת תשנ"ו עיתונאי התחזה לחולה נפש למחלקה סגורה וחשף את התנאים המחפירים והאלימות כלפי חסרי ישע. בשנת תשנ"ח, תוכנית כלבוטק חשפה אלימות קשה במרכז אחד לבריאות הנפש. בשנת תשס"ו, היתה כתבה בערוץ 1

של התעללות בילדים בבית חולים פסיכיאטרי. בשנת תש"ע, היה תחקיר סמוי בעזרת מצלמה נסתרת על הזנחה, לכלוך, חוסר מזון. בשנת תשע"ב היתה פרשת התעללות בבית חולים פסיכיאטרי ונעצרו 70 רופאים, אחיות ואנשי צוות בחשד התעללות ואונס. זה מספיק?

ש: כן זה מספיק.

ש: ואם זה לא מספיק. תוכל למצוא הרבה חומר באתרים שונים. קשה לחקור את הנושא כי אסור להכניס מצלמות ומבקרים במחלקות סגורות בגלל חסיון רפואי. ובכל זאת הצטבר חומר רב. עיין באינטרנט סרט "קשרי שתיקה", "מטופלים ומטופלות שוברים שתיקה", סדר יום" עם קרן נויבך, Pmel, תוכנית "מאחורי דלתיים סגורות" לנועם ברקן. על כל פרט אפשר להתווכח, אך את הזעקה הכוללת שעולה מכל אלה אי אפשר להכחיש.

ש: ושר הבריאות?

ת: הוא אדם טוב. אך בנדון הזה, אינו חופשי. אגב יש גם מחקרים מזוייפים. כלומר חולים קלים לפני שחרור, המאושפזים במחלקה פתוחה לכמה ימים. אלו לא חולים במחלקות סגורות שמסומנים בפיג'מה צבעוני על פי רמת הסיכון, הסובלים מרישום וצילום מדויק שכל מעשה, חיטוט בחפציהם, קשירה אכזרית, מתן סמי הרגעה, הזנחה, איומים ועוד. זה גיהנום, זו מדינה טוטליטרית.

ש: אבל הם משוגעים! אי אפשר לשחררם! מה נעשה איתם?

ת: קודם כל, זה לא נכון שאי אפשר לשחררם. רבים ניתנים לשחרור, אך שומרים אותם כי אין להם בית לאן ללכת. זאת ועוד, יש כאלה שאפשר לשחרר, בתנאי שמצמידים להם שומר יומם ולילה. זה יותר זול מאשר אשפוז בבית חולים. והשומר יטייל איתו בטבע, זה ירגיע אותו. גם חולי נפש הם בני אדם. צריך התנהגות אנושית. כן טוענת התיאוריה ההומניסטית בפסיכולוגיה המודרנית, כגון של לאקאן Lacan, שלא להשתמש בכפיה.

ש: מי אומר ששיטה עדינה פועלת?

ת: מי אומר? הניסיון! ניסיון של מאות שנים. בהתחלה, בצרפת, היו קושרים את חולי הנפש בקולרי ברזל לקירות ובקושי יכלו לזוז וכמובן לא יכלו לישון בשכיבה. זרקו להם מידי פעם פסולת מזון, והם היו חיים שם בתוך ההפרשות של עצמם. כדי שיתנהגו יפה, היו מפחידים אותו במי קרח, מים רותחים, הקזת דם, סמים. נורא ואיום. עד שבא פיליפ פינל Philippe Pinel, התמנה למנהל בית חולים ביסטר Bicêtre לפני 250 שנה בערך, שחרר אותם משלשות, וחשבו שהוא המשוגע. הוא שיכן אותם בחדרים מוארים, בלי רעש, בלי זוהמה, עם יחס נעים והיו תוצאות נפלאות. אחר כך התמנה מנהל בית המשוגעים הגדול לה סלפרטרייר La Salpêtrière, שהיה בעבר מחסן תחמושת, עם חלונות צרים, וגם שם חידש שהיה טיפול הומאני.

ש: ומאז עוד לא הבינו?

ת: ברוך השם, הרבה כן הבינו והרבה עדיין לא הבינו שגם חולי נפש הם בני אדם ויש להתיחס אליהם באופן מוסרי. בכלל, לא בטוח שכל חולי הנפש הם ממש חולי נפש.

ש: הרב רוצה לרמוז שמאשפזים בארץ גם אנשים בריאים?

ת: אני לא רומז, אני אומר בפירוש. זו שאלה פילוסופית: את מי מגדירים כמשוגע. מי בכלל יש לו סמכות לומר שאדם הוא משוגע ושיש זכות לאשפוזו על אף עיקרון החופש. הפילוסוף הצרפתי בן זמננו מישל פוקו Michel Foucault טוען שבעלי הכח הופכים לבעלי הסמכות בבתי סוהר, בתי ספר ובתי חולים. הם מחליטים מי זקוק

לחינוך, מי ראוי להיות מאחורי סורגים ומי חולה. בעלי הכח קובעים גבולות והגדרות לגבי בני אדם, כולל לחולי נפש. לדעתו, גם הפסיכולוגיה היא סוג של שלטון. במקום להעניק לחולה הנפש יחס הומני, היא הופכת אותו למוקצה מחמת מיאוס שיש לשומרו בבידוד. לדעתו הכח מייצר ידע שבעצמו מייצר יומרה להחליט מי שולט ומי נשלט.

ש: רגע, רגע. הוא לא מגזים?

ת: הוא כן מגזים. האמת באמצע. חולה הנפש נתון למרותו של צוות כל יכול, דיקטטורי, והוא ממש מסכן. במקום זה פינל אומר שיש לעודד אותו, לחזק אותו, לאהוב אותו, ולדבר איתו בשכל ובהגיון.

ש: אבל אין לו חשיבה רציונלית?

ת: לא לגמרי מדויק. יש בו גם שרידי הגיון. לפי פינל יש לבסס את השיח איתו על יסודי שרידי הגיון שנותרו לו ועל יסוד זה יש סיכוי להעמידו על האמת, לרפא אותו להחזירו לחברה. כמובן, גם בזה אין להיות קיצוני, אלא יש צורך להשתמש בסמכות, אך לא של מושל עריץ.

ועוד פעם, כדי שלא יוצר רושם שהמצב רע בכל בתי החולים לחולי נפש, חייבים לומר שבהרבה מהם יש יחס אוהד ומכבד מאוד מצד הצוות, ממש צדיקים.

ש: ובסיכום?

ת: לפני הסיכום, אני נזכר בניסוי לפני 50 שנה באמריקה, ניסוי דייוויד רוזנהאן Rosenhan experiment. הוא הכניס שמונה מתנדבים - כולל עצמו - לבית חולים פסיכיאטרי, שהתלוננו על הזיות. רובם אובחנו כסכיזופרנים ושוחררו אחרי כמה שבועות עם אבחנה של סכיזופרניה בנסיגה.

בניסוי נוסף, הוא הודיע לבית חולים ששמע על הניסוי הראשון, שיכניס עשרה מתחזים, ולא הכניס אף אחד, ובכל זאת חשד הצוות במתחזים שונים. מוסר הסיפור: זיהוי חולה נפש אינו כל כך מדעי. כמובן תמיד אפשר לרמות, כמו בניסוי הראשון, אבל הניסוי השני עוד יותר מעורר הרהורים.

ש: ובסיכום סופי?

ת: ואהבת לרעך כמוך.

ג. הבית היהודי - יותר יראת שמים

ש: מה הרב אומר על עזיבת שני מנהיגי הבית היהודי, כדי להקים מפלגה אחרת?
ת: ברוך שפטרני.
ש: מעונשם של אלו?!
ת: לא צריך להעליב אותם, הם בודאי עשו כמיטב יכולתם לפי השקפתם. אך השקפתם אינה זהה לזו של מפלגה דתית.
ש: כיצד להגדיר מגמת המפלגה?
ת: כדברי רבינו הרב צבי יהודה: תחית האומה בארצה על פי תורתה.
ש: בהתחלה הרב תמך בהם?
ת: נכון, כי ראיתי בהם אנשים מוכשרים שיכולים להציל את המפלגה שאולי לא היתה עוברת את אחוז החסימה.
ש: ומה השתנה?
ת: התברר שבכיוון שלהם אין הרבה יראת שמים.
ש: אבל כשרון כן. מה עדיף כשרון או יראת שמים?
ת: יראת שמים. הרמב"ם כותב בהלכות מלכים פרק ראשון, שצריך מלך עם יראת שמים. אם יורשו של מלך מלא יראת שמים אבל בלי חכמת הנהגה, משאירים אותו ומלמדים אותו חכמה. אבל יורשו ללא יראת שמים על אף שהוא מוכשר, אינו זוכה למלוכה. יתר על כן, אם מינו מלך עם יראת שמים ונפלה יראת השמים שלו, מפטרים אותו, כמבואר ברמב"ם בהלכות כלי מקדש.
ש: אז מי ימלא מקומם במפלגה?
ת: אכן, יש לחפש אנשים עם יראת שמים ועם כשרון הנהגה. לא אלמן ישראל. חזק ונתחזק.

ד. כיצד להתייחס לתמורות הפוליטיות במדינה

שאלה: כיצד להתייחס לתמורות הפוליטיות של עזיבת שני מנהיגי הבית היהודי?
תשובה: לא להתייחס. זה לא המקצוע שלנו. פה זה ישיבה, בישיבה לומדים תורה. פה זה לא עיתון. פה זה לא במה פוליטית. פה זה לא הכנסת. הכנסת איננה בית כנסת. זה לא הנושא שלנו.

למה זה לא השאלה שלנו? הנהגת המדינה היא לא מצווה! וודאי היא מצווה, אבל אין לערבב בין מצווה לתורה. מצווה להיות רופא, בוודאי, אז למה לא לומדים פה רפואה? כי היא לא תורה אלא רפואה. אלא צריך ללמוד אתיקה רפואית. יש מצווה לבנות את ארץ ישראל, אז למה לא לומדים פה חקלאות? אנחנו לומדים מצוות התלויות בארץ. אנחנו לא לומדים את הדברים האלה, לא בגלל שהם לא חשובים, אלא בגלל שהם לא הנושא שלנו.

כמובן, לקראת הבחירות צריך לנתח את כל המפלגות, איפה הטוב ברובו ואיפה הרע במיעוטו, כדי לדעת בעד מי להצביע. כי מי שלא הצביע, זה כאילו הצביע למפלגה הכי גדולה. אז יום לפני הבחירות נשבור את הראש. עד אז יש תמורות, יש חיבורים ויש ניתוקים, כידוע.

גם כשצריך להצביע, כבר הבאנו מה שכתוב בשו"ת החתם סופר (חו"מ קס) מובא בפתחי תשובה (חו"מ ח סק"ב), שבבחירות לכל בוחר יש דין דיין, לכן הוא חייב להצביע על פי דעתו, כפי מה שהוא רואה כטובת הענין, ולא כפי דעתם של אחרים גם אם הם גדולים ממנו. ולכן בדיני נפשות כדי להיות בטוח שלא יהיה מושפע, מתחילים מן הקטן. אז לפני הבחירות, הרבנים צריכים לומר מה שהם חושבים ואחר כך כל אחד יחשוב מה הכי טוב שהוא יצביע בשביל כלל ישראל.

אם כן יש להבחין בין רפואה לבין אתיקה רפואית, ויש להבחין בין פוליטיקה לבין פילוסופיה פוליטית. פילוסופיה פוליטית היא תורה. בעברית זה נקרא פוליטיקה וזה נקרא פוליטיקה, אבל אפשר להבחין ביניהם - מנהיגים או עסקנים. המנהיג הוא קובע כיוון, הוא מושך אל הכיוון. דוד המלך היה מנהיג. כך כתוב באורות (עמ' קיד), אפסו גיבורי החיל ענקיים וירבו במקומם עסקנים נמוגים ודלי מעש. הפוליטיקאים הם סוחרים. אין איסור להיות סוחר, אבל הם סוחרים. אבל אנחנו לא לומדים פה להיות סוחרים.

מבחינת הנהגה מדינית, מה ששני אלה עזבו, על זה נאמר ברוך שפטרנו. כי אחד הוא לא דתי והשני לא כל כך עם מסירות נפש לתורה. הרי, בשביל זה צריך מפלגה דתית. האמת, הרב הלל צייטלין כותב שמפלגות זה שנאת חינום. הכי טוב שלא יהיו מפלגות, מלך אחד מולך על כולם, כמו שכתוב בספר המצוות לרמב"ם שהמלך הוא המקבץ את כל האומה. אבל, בינתיים יש מפלגות. אז אולי שלא תהיה מפלגה דתית? יהיו מפלגות חילוניות ובכל מפלגה יהיו דתיים, וכל אחד ימשוך את המפלגה לכיוונו. זו סברה מעניינת ואכן בכל מפלגה יש דתיים. אבל הגרי"ד סולוביצ'יק אמר שאי אפשר לסמוך על מפלגה לא דתית כדי לקיים את ענייני התורה.

הרי הם מבטיחים שהם ישמרו על התורה? אלא שזה שאלה איך הם ישמרו. משל למה הדבר דומה? - שמור לי על הכסף. - בסדר. הוא שם בכספת ושומר לו, אך זה נגנב. ובאמת זה היה זהב, ולו ידע, היה שומר יותר טוב. מפלגה לא דתית, אם היא ישרה וטובה, היא תשמור על התורה והמצוות כמו כסף, אבל לא כמו זהב, והתורה היא זהב! לכן אי אפשר לסמוך עליהם. כל המפלגות הם אנשים טובים, אבל אי אפשר לסמוך עליהם שישמרו על התורה, גם התורה של קיום הפרט, כדי שהפרט יוכל לקיים תורה כמו

כל יהודי הגלות, וקל וחומר לשמור על התורה הכללית של הנהגת האומה. וכמו שהגדיר רבינו הרב צבי יהודה את מפלגת המזרחי: תחיית האומה בארצה על פי תורתה. ולכן, ההכרעה היא שצריך מפלגה דתית, אנשים צדיקים ויראי שמיים שישמרו עליה. לכן ברוך שפטרנו מעונשם של אלו.

וכי זה לא מעליב שאנחנו אומרים ברוך שפטרנו? לא. כשאתה אומר את זה לילד שלך בבר מצווה זה מעליב? לא, זה לא מעליב, אלא שעכשיו הוא ברשות עצמו. עכשיו אפשר למצוא יותר טוב מאלו שעזבו. גם המורה לפעמים מפנה את מקומו. האם זה המורה בשביל התלמידים או התלמידים בשביל המורה? אם המורה כשל אז מחליפים אותו, זה המורה בשביל התלמידים. ולפעמים מפטרים עובד במפעל כי הוא לא מועיל. זו חברה כלכלית, זה לא גמ"ח, ואם אינו מועיל, אז מפטרים אותו. אנחנו שמחים על מה שיש אבל איננו משלימים עם מה שיש.

כמובן לפטר פוליטיקאים אינו דבר פשוט, הם דואגים לעצמם, אבל אם הם בעצמם הולכים, מה טוב. עכשיו צריכים לחפש בעלי כשרון מדיני ויראי שמיים. צריך אנשים עם הרבה יראת שמיים. אדם רגיל צריך יראת שמיים, ואדם פוליטי צריך פי עשר יראת שמיים, כי חיים פוליטיים הם דבר קשה. הכל שם מלא קומבינות ושקרים. כמו שאומר מרן הרב קוק: עסקנים דלי מעש. מלך צריך פי אלף יראת שמיים, ודוד המלך שהיה מלך, וכשעשה חטא אחד, ועשה תשובה גדולה, וגם החטא הזה הוא חטא זעיר, שאוריה גירש אותה כי יצא למלחמה וכו'. זה לא כמו הפילוסוף הפוליטי מקיאבלי שאומר שבפוליטיקה הכל מותר, אין מוסר בפוליטיקה.

הרמב"ם כותב בהלכות מלכים פרק ראשון, שצריך מלך עם יראת שמים. אם יורשו של מלך מלא יראת שמים אבל בלי חכמת הנהגה, משאירים אותו ומלמדים אותו חכמה. אבל יורשו ללא יראת שמים, על אף שהוא מוכשר, אינו זוכה למלוכה. יתר על כן, אם מינו מלך עם יראת שמים ונפלה יראת השמים שלו, מפטרים אותו, כמבואר ברמב"ם בהלכות כלי מקדש.

בגלל עזיבה זו, יש אנשים שנכנסו ללחץ. אדרבה, נחפש אנשים יראי שמיים שימלאו את מקומם.

אמנם המזרחי תמיד היה פשרן, כמבואר באגרות של הרב קוק, והוא היה רוצה שהמזרחי יהיה המנהיג של כל התחיה הלאומית, אבל הם פשרנים. אבל יש מדרגות בפשרנות. יש פשרן מאידאל. יכול להיות שבחיים שלו הוא מאוד ירא שמיים, אבל הוא חושב שבהנהגת האומה צריך להיות מאוד פשרן, כי אם לא כן, נאבד את הכל. זו טעות. פשרות אתה יכול לעשות בכסף שלך בבית דין, אבל פשרות בתורה ומצוות זה לא שלך אלא של רבונו של עולם. נכון שצריך סבלנות, אבל סבלנות זה לא להתפשר. סבלנות זה לא ויתור ופשרה. לכן צריך אנשים יראי שמיים.

צריך לדעת שגם בציבור הלאומי דתי הפשרן, יש דברים שהוא לא פשרן. יש דברים שהוא ימסור את הנפש. הוא ימסור את הנפש כדי שהילדים שלו יהיו דתיים וכן עוד דברים.

פני הדור כפני הכלב, מנהיגי הציבור לא עומדים על האמת, אלא כל רגע מסתכלים אחורה לראות מה אומרים כולם וככה עושים. העסקן רוצה למצוא חן בעיני הקהל, אבל אנחנו רוצים מנהיגים יותר גדולים.

ה. התורה מצווה את כל אחד להצביע לפי מצפוננו

ש: מתי הרב שמע ששני מנהיגי הבית היהודי עוזבים את המפלגה?
ת: אני שמעתי כמו כולם, ובירכתי: ברוך שפטרני. אני מכיר ומעריך אותם אבל הם לא מתאימים להנהיג מפלגה דתית.
ש: אבל הם הובילו את המפלגה לזמן ממושך?
ת: העיקר אינו להוביל את המפלגה זמן ממושך אלא להוביל אותה בכיוון הנכון. רבינו הרב צבי יהודה הזהיר שמפלגה דתית צריכה לחרות על דגלה: תחית האומה בארצה על פי תורתה. הם לא הובילו בכיוון הזה אלא לפי השקפתם.
ש: אולי הרבנים די כועסים עליהם שפעם הם אמרו שהוא יקשיב לרבנים אבל הם יחליטו לבד?
ת: צריך לשאול את הרבנים הכועסים. אני איני כועס. אלא רבינו הרב צבי יהודה אמר: אל תזלזל במה שיש ואל תשלים עם מה שיש. אנחנו מודים להם על הדברים הטובים שעשו אבל אנחנו מצפים הרבה דברים אחרים.
ש: אז מה יהיה עם המפלגה?
ת: אני לא נביא. צריך לחפש מנהיגים יראי שמים וכשרוניים. לא אלמן ישראל.
ש: בחדשות שיש רבנים שבירכו אותם בברכת פרידה ואחר כך לא היו שבעי רצון.
ת: איני יודע על מה מדובר. איני מדבר על העבר ואיני נביא שיכול לדבר על העתיד אלא על מה שצריך להיות.
ש: יכול להיות עם הקמת המפלגה החדשה, כדי לבית היהודי להצטרף עם מפלגות אחרות כגון עם מפלגה חרדית?
ת: איני יכול לנחש. כשימצאו מנהיג ירא שמים וכשרוני, יכוון את המפלגה בכיוון הנכון.
ש: יש תחושה בתקשורת, וגם בציבור הכללי, שבציבור הדתי-לאומי, הרבנים מדברים ובסוף הבוחר מצביע לפי מצפוננו, ולא לאורם של הרבנים.
ש: החתם סופר כותב שבבחירות לכל בוחר יש דין דיין, לכן הוא חייב להצביע על פי דעתו כפי מה שהוא רואה כטובת הענין ולא כפי דעתם של אחרים גם אם הם גדולים ממנו (שו"ת חת"ס חו"מ קס מובא בפ"ת חו"מ ח סק"ב). לכן הרבנים צודקים באמירת דעתם, הבוחרים צודקים להקשיב במה שהרבנים אומרים, והבוחרים צודקים שהם מצביעים לפי מצפונם. זה מה שהתורה צייתה. חזק ונתחזק.

ו. מפלגה דתית לאומית חדשה

ש: האם עתה שעת הכושר לחדש את המפלגה הדתית הלאומית בכיוון אמיתי?
ת: זו שאלה פוליטית מורכבת. הפוליטיקה מלאה תכסיסים, שקרים, תרגילים ורמאויות. אי אפשר לצפות עתידות. אגב, רבנו הרב צבי יהודה אף פעם לא השתמש בביטוי לאומי-דתי או דתי-לאומי.

ש: מה הוא אמר? למה?

ת: הוא אמר תורה. מרן הרב קוק מסביר שהסתכלות על הענין הלאומי והענין הדתי כשני דברים שונים, היא שקר. אי אפשר להפריד ביניהם. מי שבאמת דתי, הוא ממילא לאומי. ומי שהוא באמת לאומי, הוא ממילא דתי (אורות עמ' מה).

ש: אבל האם אין חובה לחדש את הבית היהודי כדי שיהיה מתאים לתורה?

ת: ודאי שיש חובה. אך זה לא אומר שנצליח. הרי אמרנו שהכל מלא קומבינות. כפי המצב העכשווי, זו רק משאלה חסודה. אך תמיד יש לקוות שהעתיד יושיט לנו טובה וברכה, בחסדי ד' עלינו.

ש: מה צריכה לעשות מפלגה דתית-לאומית כדי להיות ראויה לשמה?

ת: זה פשוט: להילחם בחרוף נפש כדי להיות דתית ולהיות לאומית.

ש: הכוונה במצבנו עתה, מה צריכה מפלגת הבית היהודי לתקן כדי להיקרא דתית ולאומית? בעד מה להילחם?

ת: דתית.

לחזק את הרבנות הראשית.

גיור רק על פי הרבנות הראשית ולא בית דין פרטי.

כשרות רק על פי הרבנות הראשית ולא גוף פרטי.

לא למנות רב ראשי ליברלי אלא קדוש וגאון.

לשלול מתן לגטימציה לנטיות הפוכות וסטיות דומות.

לאסור בכל תוקף כניסה להר הבית.

לחזק תלמודי תורה בהם לומדים רק תורה.

כותל המערבי לכל אורכו על פי הלכה ולא לזרמים זרים.

לאומית

ארץ ישראל השלמה.

ירושלים השלמה.

ש: איך להבין שזה לא ככה, כולל אצל אנשים דתיים וחכמים?

ת: אבדה חכמת חכמיו ובינת נבוניו תסתתר.

ש: ובסיכום?

ת: להישמר מכל משמר ממפלגה פשרנית חצי פרווה חצי טרף. להילחם בעד מפלגה

טהורה ונקיה, שתזריק נשמה במדינה.

ז. בעד מי להצביע

ש: בעד איזו מפלגה להצביע?

ת: מוקדם מידי כדי לחוות דעה. יש לחכות להרכבת הרשימות.

ש: אבל באשר לאידיאולוגיה? מפלגה חרדית?

ת: יש לקוות שלא ידחפו אותנו למפלגה חרדית.

ש: אנו נגד חרדים?

ת: אנו לא נגד חרדים. אנו נגד מפלגה חרדית. האמת היא שאנחנו נגד מפלגות בכלל. יש להן טעם של פילוג ושל שנאת חינום. אבל אין ברירה וחייבים לבחור מפלגה.

ש: אז איזו אידיאולוגיה?

ת: כך הגדיר רבנו הרב צבי יהודה: תחית האומה בארצה על פי תורתה.

ש: זה לא בדיוק החרדים.

ת: נכון. אך במצבים מורכבים, יש לקיים: חבר אני לכל אשר יראוך (תהילים קיט סג). לצערנו, אי אפשר היה לקיים זאת במפלגה הדתית הלאומית. תמיד היא היתה פשרנית. אך בזמן האחרון, נעשתה הרבה פחות מפשרנית. לשם תשובת המשקל, עליה להיות עכשיו יותר טובה מפשרנית. וזאת, לא על פי הבטחות אלא על פי מעשים. מילים – זה זול.

ש: ובסיכום?

ת: נחכה לרשימות. מי ומי ההולכים – ראשי תיבות מעשיך יקרבוך ומעשיך ירחקוך.

ח. כיצד בוחרים לפי רבינו הרב צבי יהודה

[עריכה מתוך הקלטה]

תלמיד: בעד איזו מפלגה יש להצביע לבחירות מחר?

הרב צבי יהודה: אינני יודע.

ש: הבחירות מחר. מה להצביע?

ת: לכל אחד יש חשבון משלו.

ש: האם יש עדיפות למפלגה מסוימת?

ת: אינני יודע.

ש: הרב ביקש לפרסם את מכתבו על המפד"ל מלפני ארבע שנים.

ש: אולי. קל יותר להצביע לו מאשר לאחרים.

ש: למרות כל הקלקולים שיש במפד"ל לצערנו? בנסיגה מסיני, הם הצביעו בעד הסכם

השלום. אז איך אפשר להצביע להם?

ת: בעולם הזה יש קלקולים.

ש: מפלגת ה"תחיה" היא פחות טובה מהמפד"ל?

ת: "התחיה" - אינני יודע מהי. היא מין אנדרוגינוס (כוונת רבינו: דתיים וחילוניים). אינני יודע.

ש: ב"תחיה" נמצא הרב פלוני?

ת: ...

ש: האם אסור להצביע ל"תחיה", בגלל שהיא אנדרוגינוס?

ת: אמרתי לכם, אינני יודע, היא דבר חדש. דבר חדש - אינני יודע.

ש: מה עם מפלגות אחרות?

ת: אלו?

ש: יש המפלגה של הרב כהנא.

ת: זו פרשה מיוחדת.

ש: מה כוונת הרב? מדוע זו פרשה מיוחדת?

ת: תקיפות...

ש: לא צריך להיות תקיף?!

ת: אפשר.

ש: זה יותר טוב, או פחות טוב מהמפד"ל?

ת: במובן של יהדות, לשניהם יש שורשים בתורה ובמצוות.

ש: ולמי יש עדיפות?

ת: צריך בירור.

ש: ומה עם אגודת ישראל?

ת: זה משהו אחר, דבר מיוחד, היא נולדה בגרמניה. אורתודוקסיה.

ש: החפץ-חיים לא היה באגודת ישראל?

ת: החפץ-חיים לא היה באגודת ישראל, חס ושלום. זה ביזיון לומר כן. החפץ-חיים היה

בכלל ישראל. פעמיים-שלוש נפגשתי איתו. הוא היה נקי וצדיק.

ש: עדיף להצביע ל"תחיה" או לרב כהנא?

ת: היו אצלי אנשי הרב כהנא, הם בעלי תקיפות.

ש: תקיפות היא דבר טוב?

ת: תקיפות צריכה להיות במקום המתאים. היא מתאימה כלפי גויים.

ש: אז המפד"ל עדיפה גם על מפלגה זו?

ת: למפד"ל אין תקיפות.

ש: לגמרי אין, זאת הבעיה. השאלה למעשה, האם עדיף למפד"ל או לרב כהנא?

ת: אינני יודע.

ש: הרב אמר לפני רגע שהמפד"ל הוא הכי טוב עם כל החסרונות? יש עדיפות למפד"ל על

כל המפלגות האחרות?

ת: כולן רוצות טובת ישראל.

ש: מה עם "פועלי אגודת ישראל"?

ת: הם מחוברים עם אגודת ישראל, הם חלק של אגודת ישראל.

ש: אבל הם נגד מסירת חלקים של ארץ ישראל.

ת: וודאי מסכים איתם בזה.

ש: הרב זצ"ל הרי נסע לכנסייה הגדולה של אגודת ישראל?

ת: ההנהלה בקשו ממנו. אז היו שם כמה רבנים, כמה אנשים חשובים. הוא נסע מתוך

מחשבה שאולי יוכל לתקן אותם, בכיוון הארץ ישראל.

ש: אפשר לשאול, מה הרב יצביע?

ת: ...

ש: למעשה, אפשר להצביע בעד ה"תחייה"?

ת: יש שם שלא מדקדקים במצוות. יש משנה בברכות: קרא ולא דקדק באותיותיה... יש

לברר את הפרטים, כמה שומרים מצוות, כמה פחות שומרים מצוות.

ש: אבל הולכים יחד למען עם ישראל בארץ ישראל. זה דבר חיובי. זו הדרך של הרב

זצ"ל.

ת: לא די בזה. צריך שלמות.

ש: ומי שמרגיש שצריך להצביע ל"תחייה", יכול?

ת: זה דבר חדש.

ש: אבל הקימו את ה"תחייה" בגלל שהמפד"ל הצביעו להחזיר את סיני, בכנסת שעברה.

ת: בדברי הגאון מווילנא מפורש שסיני שייך לא"י.

ש: נכון, ולכן המפד"ל נכשלה בזה. הצביעו להחזיר.

ת: אפשר לא להסכים איתם.

ש: אז למה להצביע שוב בעד המפד"ל?

ת: כן, אפשר.

ש: אבל ה"תחייה" מבטיחה שלא יצביעו לדברים כאלו?

ת: זה לא כל כך פשוט.

ש: האם העניין של ארץ ישראל לא מספיק חשוב כדי להכריע?

ת: ודאי יש להכריע במובן זה שאין לחתוך את ארץ ישראל לחתיכות.

ש: ודווקא במפד"ל היו מוכנים להחזיר חלק של ארץ ישראל.

ת: הם אומרים שלא ימסרו.

ש: אבל הם הצביעו בכנסת כן להחזיר את סיני.
ת: אינני יודע. לא נפגשתי איתם.

ט. מי לבחור כחבר כנסת

ש: מי ראוי להיות חבר כנסת?
ת: מי שיש בו יראת ד' וחכמה. רמב"ם מלכים פרק א.
ש: מה זו יראת ד'?
ת: אדם שומר תורה ומצוות קלה כחמורה, ומקדיש זמנו הפנוי ללימוד תורה.
ש: ובאיזו חכמה מדובר?
ת: חכמה מדינית, הכוללת שלושה עניינים מרכזיים: בטחון, כלכלה ופוליטיקה חוץ.
ש: ומה עדיף, אם יש בו רק חכמה או רק יראת ד'?
ת: כידוע ממנים בנו של מלך. ואם אין לו חכמה, ויש לו יראת ד', ממנים אותו בכל זאת, ומצמידים לו אדם שילמדו חכמה. אך אם אין בו יראת ד', אף על פי שיש בו חכמה, אין ממנים אותו. רמב"ם שם. יתר על כן, אם מינו אותו כשהיתה בו יראת ד', אך בהמשך איבד אותה, מפטרים אותו. רמב"ם הלכות כלי מקדש.
ש: ואם הוא חילוני, אבל יש לו אהדה לתורה, ומבטיח להילחם למען עבודה?
ת: בשום פנים. ידוע משל הג"ר יוסף דב סולוביצ'יק. נתנו לאדם לשמור כספת עם כסף, ונגנבה. התברר שהיתה בו זהב, עליו לשלם רק כסף, כי אומר: שמרתי עליה כעל כסף ולא כעל זהב. אדם חילוני, או חצי חילוני, או חצי דתי, או דתי חלש, יתכן שיילחם בעד התורה, אבל רק כמו כסף ולא כמו זהב. וטוב לי תורת פוך מאלפי זהב וכסף.
ש: האם רבנו הרב צבי יהודה לא תמך במפלגת התחיה בו היו גם דתיים וגם חילונים?
ת: לא. הוא רק אמר שבמאבק ההסברה על ארץ ישראל, יש להתאחד דתיים וחילוניים, אך הוא שלל הרכבת מפלגה עם חילונים. אלא הוא הדריך: "חבר אני לכל אשר יראון". תהלים (ק"ט סג).
ש: וחבר כנסת גוי?
ת: ודאי לא. רמב"ם מלכים.
ש: ומה עם אשה?
ת: גם לא. רמב"ם מלכים פרק א. ויש שתי תשובות ארוכות של מרן הרב קוק במאמרי הראיה, שאין זה צנוע.
ש: ואגודת ישראל, הרי הם יראי שמים?
ת: רבנו הרב צבי יהודה אמר שזה סגנון של אורתודוקסיה ממקור גרמניה.
ש: ומה לגבי מפלגת הרב כהנא?
ת: רבינו נשאל והשיב שיש לדעת להשתמש בתקיפות רק במקום המתאים.
ש: בחירות זה מסובך...
ת: כן. ד' יעזור.

י. האם מותר לערוך סקרים

ש: לקראת הבחירות מתרבים הסקרים, כמעט אחד ליום. ידועה האמירה של השר ר' יוסף בורג: מדבר סקר תרחק. אכן, קרה פעמים רבות שסקר ניבא תוצאות מוטעות. זאת ועוד, הסקר משפיע על הבוחרים. למשל אם הוא מפרסם שמפלגה גובלת באחוז החסימה, זה בעצמו ירחיק ממנה בוחרים. לאור זאת, האם סקרים מותרים או שיש בהם הונאת הציבור?

ת: נכון. זה שייך לירידת רמת העיתונות, שהגיעה לשפל מדאיג. הם עושים לעצמם עבודה קלה של סקרים זולים, מהירים ושטחיים, ויחד עם זה מתסיסים את הקוראים.

ש: וכי אנו מצפים מהעיתונות שתהיה עמוקה?!

ת: כן. אם היא רדודה, אין בה תועלת. כמובן, אין היא מיועדת להיות שיעור עמוק במחשבה, אבל כן לרומם את הציבור כמה שאפשר.

ש: אני מקבל שסקר הוא מזון רדוד, ללא הנמקה וללא העמקה. אבל האם הוא גם שקרי בהכרח?

ת: נגיד שהוא אינו מדויק כלל, באופן מובנה. זאת הסיבה שפעמים רבות תחזיותיו מתבדות. הוא אינו אמין מכמה סיבות. קודם כל, הרי לא שואלים את כל האומה, אלא מדגם מייצג, אבל האם הוא באמת מייצג את כל שכבות האומה? גם את החיילים מצד אחד וגם את החרדים מצד שני? האם יש בו אותו אחוז המכונה Quota שבאוכלוסיה.

ש: נכון. יש פעמים רבות הפתעות עם קלפיות החיילים. וגם אצל החרדים יש שינויים בלתי צפויים של הרגע האחרון.

ת: אגב, כאשר תחזית הסקר יוצאת מוטעית, יש להם תירוץ קבוע: "זה היה המצב בזמן הסקר, אחר כך המציאות השתנתה". אבל זה לא נכון, כי קורה פעמים רבות, שבאותו יום מתבצעים סקרים שונים המגיעים לתוצאות הפוכות. אלו אומרים שלראובן יש רוב להיבחר ראש ממשלה ואלו אומרים שלשמעון יש רוב.

ש: איך זה יתכן? הרי מדובר במספרים?

ת: זה תלוי איך מנסחים את השאלה, מה שנקרא מסגור Framing, שגורם לתהליך סלקטיבי בלתי מודע. למשל, אתה אוכל גזר, אתה אוהב גזר, אתה אוכל יותר גזר, אתה חושב שאיכות הגזר משתפרת? גם השתלשלות השאלות משפיעה על התשובה, מה שנקרא הטרמה, Priming, הגורם לאסוסיאציות.

ש: ברור. הניסוח הוא סוג של מניפולציה.

ת: כן. הטייה קוגניטיבית, Bias. ויש עוד בעיה: חלק גדול של הנשאלים אינם עונים: כיצד לספור אותם? מתוך אלף אנשים, מאתים הם בעד ראובן ומאתים נגדו. אפשר לנסח: רק 20% הם בעדו או רק 20% הם נגדו. הכל תלוי בכותרת. וכן הרבה משיבים: איני יודע. איך סופרים אותם?

ש: הסוקרים עושים כל זאת בכוונה או שהם מטעים גם את עצמם?

ת: יש ויש. פעמים רבות, מבצע הסקר הוא בעצמו שייך ליחצנות הפוליטית או למטה הבחירות של המפלגה, או שהסקר מוזמן על ידי מפלגה מסוימת, אז הוא לא אמין. כמובן, על פי רוב אין לסוקר ידע בסיסי בסטטיסטיקה, שהיא מדע רציני. אמנם היא לא מתמטיקה, ויש מה שנקרא טעות דגימה, שיכולה להגיע עד 5%, מה שעלולה לשבש את כל הסקר, כאשר ההבדלים בין האופציות הן מזעריות.

ש: אפשר לקבל דוגמא של טעות בתחזית?

ת: כן. שפרס ייבחר ובסוף נבחר נתניהו. או להבדיל, שקלינטון תיבחר ובסוף נבחר טראמפ.

ש: אני מבין שמלבד מידע לא אמין, יש בעיה קשה יותר שהוא משפיע על הבוחר. למשל, אם הוא רואה שלמפלגתו אין סיכוי להיות גדולה, הוא לא ירצה לבזבז קול, ויבחר במפלגה גדולה.

ת: יתר על כן, הוא מושפע באופן מודע או לא מודע על ידי מה שהרוב חושבים: כל כך הרבה אנשים ודאי לא טועים, מה שנקרא אפקט עגלת המנצח, Bandwagon Effect. אבל חייבים להודות שיש גם הטייה הפוכה, חשק לעזור לחלש, מה שנקרא אפקט המפסידן Underdog Effect.

ש: אז זה מתקזז...

ת: אולי.

ש: אז למה אין פיקוח ממשלתי על עושי הסקרים, שיהיו חייבים להיות מקצועיים ואמינים?

ת: יש ארצות שזה קיים. אמנם גם אצלנו יש חוק, שכל סקר חייב להיות מלווה בפרטים: מי שהזמין אותו, כמה אנשים נשאלו, כמה ענו, מה הסיכוי של טעות סטטיסטית, מה היה נוסח השאלות, סדר השאלות וכולי. אך בפועל, לא מקיימים חוק זה.

ש: אם יש כזאת אנדלמוסיה, אז כל הסקרים הם שקרים!

ת: לא כולם. רק צריך להיות מאוד זהיר וביקורתי מול סקרים, ולא להאמין להם כאילו הם תורה מסיני.

ש: ובמה כן אפשר להאמין?

ת: בתורה מסיני...

יא. היזהר! בחירות של פוסט-אמת

ש: כיצד נדע במי לבחור? כיצד נדע להקשיב בנאומי בחירות בצורה ביקורתית?
ת: קשה מאוד. פוליטיקאים משתמשים בדמגוגיה, כלומר מניפולציה של העם, על ידי חנופה או גירוי יצרים. הדמגוג אינו מדבר בצורה רציונלית אלא פונה לדחפים, לתסכולים ולחרדות. הוא מבטיח סיפוקים מידיים שימלאו משאלותיו של הציבור אליו הוא פונה.

ש: העם נופל בפח?!

ת: כן בגלל שהנאום הדמגוגי הוא מאוד פשטני, מציג דברים מובנים מאוד, ונשען על עצלנות אינטלקטואלית. כמובן, הוא דואג לטובתו או לטובת מפלגתו, ולא לטובת האומה.

ש: זה כמו פופוליזם?

ת: לא בדיוק. הדמגוגיה אומרת לאנשים מה שהם מעוניינים לשמוע, ומבטיחה להם הרים וגבעות, לעומת הפופוליזם שמנווט ומבטיח לעשות מה שהעם רוצה ולא להתחשב באליטות החושבות.

ש: ושניהם שקרים...

ת: בימינו אין כבר איסור לשקר, בעידן הפוסט-אמת, Post Truth Politics. זה מושג שמילון אוקספורד הכתיר אותו כמושג השנה לפני שנתיים. זו התרבות הפוליטית, בה יש פחות השפעה לעובדות על דעת הקהל מאשר הרגש והבעת דעת. העובדות לא חשובות.

ש: לא חשובות או מסולפות?

ת: גם וגם. מפזרים פייק ניוז, Fake News, עובדות מזויפות, וזה לא איכפת לאף אחד.

ש: אבל הרי אפשר לבדוק?

ת: אחרי שבדקו והוכיחו שזה שקר, אין זה מפריע לחזור עליהם עוד ועוד. השתמשו בזה הרבה לגבי פרישת בריטניה מהאיחוד הארופי. חזרו וחזרו בלי בושה על אותם שקרים שהוכחו.

ש: לא ייאמן!

ת: אבל המומחה העולמי בזה הוא טראמפ. הוא שיקר ושיקר, כגון לגבי אקולוגיה ונשים, ובכל זאת נבחר.

ש: אנשים עד כדי כך טיפשים?

ת: הם כל כך רגילים לכך שכולם משקרים, שכבר לא איכפת להם. יתר על כן, טראמפ ניגן על הרגש, כאשר דיבר על עוני, סבל ומצוקה, מה שאנשים אהבו לשמוע.

ש: ובסיכום?

ת: אל תקבל שום דבר טרם הוכח שכן הוא.

ש: עוד שאלה. גם בתקופת התנ"ך השתמשו בדמגוגיה?

ת: ודאי. אבשלום עמד בשערי בית המשפט, פנה לכל צד באמפטיה והבטיח לו שאם הוא היה השופט, היה מזכה אותו (שמואל ב טו ב-ו). ובדרך זו, "ויגנב אבשלום את לב אנשי ישראל" (שם ו).

ואנחנו תלמידי משה רבינו אומרים: האמת היא תפארתנו.

יב. האם הרבנים קובעים במי לבחור

ש: לקראת בחירות, מתפרסמים פסקים של גדולי ישראל בעד מי לבחור. האם זה מחייב?

ת: זה לא מחייב, אך זה אחד מן השיקולים המכריעים. בצלאל בן אורי בן חור התמנה מתוך שלוש מקורות: רבונו של עולם, משה רבנו והעם. שהרי ד' שאל את משה רבנו אם הוא מסכים. השיב: אם ד' גזר, ודאי טוב. – בכל זאת אמור. – אני מסכים. אחר כך משה רבנו שאל את העם. אמר העם: אם ד' מסכים ומשה רבנו מסכים, ודאי אנו מסכימים. – בכל זאת מה דעתכם? – אנו מסכימים. "אין מעמידים פרנס על הציבור אלא אם כן נמלכים בציבור" (ברכות נה א). מרן הרב קוק מסביר שיש שלושה תנאים. א. שיהיה קדוש, וזה ד' יודע. ב. שיהיה חכם, וזה משה רבנו יודע. ג. שיתאים לעם, וזה העם יודע (עין איה שם).

ש: ומה הכי חשוב?

ת: ודאי, לפי סדר זה, קודם קדוש, אחר כך חכם, אחר כך מתאים לעם, כדברי מרן הרב קוק (עין איה שם).

ש: מה חכמי הדור קובעים?

ת: א. שהוא קדוש. ב. גם שהוא חכם, כי יש להם הרבה ידע מציאותי, יותר ממני הדל וגם כח שיפוט והכרעה יותר ממני הדל. ג. גם אם הוא מתאים לעם, כמו לגבי חכמתו כנ"ל.

ש: ומה יקרה אם בכל זאת, העם לא ירצה?

ת: אז מתגלה ששיקול החכמים לא היה מדויק. כאשר העם ביקש מלך במקום שמואל הנביא, זו היתה טעות. ובכל זאת רבונו של עולם הורה לו לעשות כרצון העם.

ש: זה גם נפסק להלכה שהולכים על פי העם?

ת: כן. הרא"ש פוסק שבכל ענייני הקהילה הולכים על פי רוב הקהל, מדין אחרי רבים להטות (שו"ת הרא"ש כלל ו סימן ה). וכן כתב הרשב"א שכל ציבור רשאי לגדור ולתקן כמו שבית דין הגדול יכול לגדור ולתקן על כל ישראל (שו"ת הרשב"א ז תצ. מיוחסות ס' רפ). שניהם נפסקו בשולחן ערוך וברמ"א, שכל ענייני ציבור שיש חילוקי דעות, יש להושיב כל אלה שמשלמים מס, כל אחד יגיד דעתו לשם שמים, וילכו אחר הרוב (שו"ע חו"מ קסג א הגה).

ש: ובכל זאת, יש לשמוע לחכמים?

ת: כן. כך סובר ספר החינוך שבכל דור ודור יש לעשות כפי החכם אשר יהיה בימים ההם, השופט אשר בימך, ואין לך אלא שופט אשר בימך, ויפתח בדורו כשמואל בדורו (ראש השנה כה ב) שנאמר: ועשית על פי הדבר אשר יגידו לך (דברים יז י), "שזהו העמוד החזק, שהתורה נשענת בו, ידוע הדבר לכל מי שיש בו דעת" (מצוה תצה).

ש: זה בענייני הלכה או גם בענייני פוליטיקה?

ת: גם ענייני פוליטיקה הם הלכה. לגבי בית הדין הגדול, הוא מציין שיש לשמוע לו "בכל דבר שיראה להם, שהוא חיזוק ותיקון בדתנו" (שם). תיקון העם, תיקון הארץ, רוממות התורה – כל זה הלכה.

ש: ובסיכום, למה יש לשמוע לחכמים?

ת: א. יש להם ידע מעודכן יותר רחב מאיתנו.

ב. יש להם חכמה מעמיקה יותר משלנו.

ג. יש להם סמכות, כדברי ספר החינוך. אמנם, לא כולם מסכימים איתו. אבל ודאי יסכימו לסברא שהוא מביא שזה עמוד חזק שהתורה נשענת בו, כי אם כל "איש הישר בעיניו יעשה" (סוף ס' שופטים), תהיה כאן אנדרלמוסיה.

ד. כדי שלא יהיה פיזור קולות ואז ילכו לאיבוד. צריך כח מאחד ומרכז.

ש: הבעיה היא שיש ב"ה רבנים רבים וכל אחד אומר דבר אחר?

ת: נכון. בעיה קשה. לכן כל אחד יקשיב לרבו.

ש: מי שאין לו רב?

ת: יקשיב לרוב.

ש: הוא חייב?

ת: ודאי הוא חייב להיות עניו להקשיב מה החכמים אומרים, אך בסופו של דבר, עליו

להחליט כפי מה שהוא סובר, כדברי הרמ"א "יאמר דעתו לשם שמים".

ש: מה המובן של לשם שמים?

ת: לא טובתו האישית, אלא טובת האומה, טובת הארץ, טובת המדינה, טובת גילוי שם ד'

בעולמו. אם בוחר לטובתו, יש בזה חשש שוחד. אמנם איסור שוחד נאמר בתורה לגבי

דיינים, אך החתם סופר מברר שזה גם נאמר לגבי בוחרים, ואם קיבלו שוחד מאחד

המועמדים, הכרעתו בטלה.

ש: מסובך.

ת: החיים בעולם הזה מסובכים, והתורה היא נר לרגלנו.

יג. שו"ת בחירות

ש: אין מפלגה מושלמת. קשה להצביע. האם יש מצוה להצביע?
ת: בודאי. מי שמצביע משפיע. יש לנו אחריות על המדינה ועל עם ישראל. אשרינו שזכינו למדינה. להצביע – היא דרך להודות לד'.
ש: אבל אי אפשר לדעת מראש מה יצא מזה?
ת: נכון. אך אנחנו שייכים לכלל. עלינו לעשות כמיטב יכולתנו "והחכמה תעוז לחכם" (קהלת ז יט).
ש: אם כן, כיצד בוחרים מפלגה?
ת: מה שהוא לטובת העם והמדינה, ולא מה שהוא לטובתי. תשובת החת"ס (חו"מ קס. מובא בפתחי תשובה חו"מ ח סק"ב), שעולה ממנה שכל מצביע, הוא כמו דיין קטן, לכן אין לו להיות משוחד.
ש: וכיצד נדע מה טובת המדינה? הרי טובת המדינה היא טובת האזרחים, והאזרחים שונים זה מזה.
ש: כך הוא אצל הגויים, שהמדינה משרתת את האזרחים. הכלל בשביל הפרט, מה שמרן הרב קוק מכנה "חברת אחריות גדולה", כלומר חברת ביטוח. לא כן אצלנו, אלא הפרט בשביל הכלל, הפרט מתוך הכלל.
ש: ומה טובת המדינה?
ת: גם זה ככה אצל גויים: מטרת המדינה היא המדינה.
ש: ומה אנחנו אומרים?
ת: אנו לומדים בכיתה א', שנאמר לאברהם אבינו: ואעשך לגוי גדול. ומה גוי גדול? זה כתוב בספר דברים (ד ז): ומי גוי גדול, אשר לו אלהים קרובים אליו, ומי גוי גדול, אשר לו חוקים טובים וצדיקים.
ש: מדינה צדיקה.
ת: כן, ממלכת כהנים וגוי קדוש. אנחנו לא עבור עצמנו, אלא עבור רבונו של עולם. מלכות ישראל היא כדי להרבות כבוד ד' בעולם. עיין רמב"ם סוף הלכות מלכים, שאפילו ימות המשיח אינם המטרה הסופית.
ש: אז במי לבחור?
ת: יש שירבה יותר כבוד ד' באומה, ומתוך כך בעולם כולו.
ש: אז הדתי עדיף על הלאומי?
ת: מבואר בספר אורות של מרן הרב קוק, שאין כאן שני דברים, אלא דבר אחד, מי שלאומי, הוא דתי, גם אם אינו מודע לכך, ומי שדתי, הוא לאומי, גם אם אינו מודע לכך. הכל דבר אחד.
ש: בכל זאת, הרעיון שמדינת ישראל מרבה כבוד ד' בעולם, נראה חזון רחוק.
ש: גם עתה, יש במדינה הרבה קידוש השם, ולאט לאט, יהיה עוד ועוד. אין בזה ספק. זו אמונה בטוחה. וגם אם עוד לא הגענו למדינה אידאלית, אין זו סיבה להפקיר את הכל, אלא יש לעמוד על המשמר, ולחזק את התורה במדינה.
ש: ובסיכום?
ת: המפלגה שמרבה הכי הרבה כבוד ד' בעולמו.

יד.תלמידי הרב כהנא – נאצים?!

ש: ביקשו ממני לשאול את הרב אם הוא מוכן להגיב לאמירה שתלמידי הרב כהנא הם כמו חוקי נירנברג, כלומר במילים אחרות נאצים?

ת: אם נתייחס לכל אמירה מוזרה במדינה, יכלה כל זמננו, ולא יישאר לנו זמן ללמוד תורה. ובכלל, קשה להאמין שיהודי אמר דבר כזה.

ת:בעבר, פרופסור ליבוביץ ודאי אמר, שיש מנטליות יודאו-נאצית בחוגים מסויימים, ושמדינתנו היא יודאו-נאצית.

ת: אז הוא טעה. פעם היה שולחן עגול בפוליטיקה בו הוזכר עניין זה, וטומי לפיד ענה לו: יהודים מקימים מחנות ריכוז, מכניסים מיליוני ערבים בתאי גזים ושורפים אותם להנאתם?! לא היה לו מה לענות. האשים אותו גם הרב חנן פורת, ולא היה לו מה לענות. אם תחפש, תוכל למצוא זאת ביוטוב.

ש: <https://www.youtube.com/watch?v=2eeBWWAG5ys> (דקות 3-9).

ש: נחזור לתלמידי הרב כהנא.

ת: אני לא תלמיד של הרב כהנא, רחוק מזה. אפשר להתנגד להם, אך אין לטפול עליהם האשמות לא לענין. אדרבה, כל מי שטוען לא לענין, זה סימן חולשה, סימן שאין לו מה לטעון לענין. לצערנו, זו מחלה בעמנו וגם בעולם, להדביק היטלר בתוך כל מיני טעוניהם. זה נקרא רדוקטיו עד היטלריום, Reductio Ad Hitlerum, או ארגומנטום עד היטלריום, Argumentum Ad Hitlerum. כלומר, כדי לדחות דעה, טוענים שגם המפלגה הנאצית אחזה בה.

ש: מונח מענין.

ת: של הפילוסוף האמריקאי לאו שטראוס, Leo Strauss. כך אפשר לטעון כל שטות: אסור להיות צמחוני כי היטלר היה צמחוני, אסור להתנגד לעישון כי היטלר התנגד לעישון. כמובן, זה כשל לוגי. אלא יש לדון בכל דבר לגופו, ולא לערבב נאצים או חוקי נירנברג.

ש: איך אנשים לא מודעים לזה?

ת: זה אחד מהכשלים הלוגיים הרבים. הוא שייך לכשל הלוגי אד הומינם, Argumentum Ad Hominem, טיעון לגופו של אדם. דוגמה: אין לקבל דעתך בפוליטיקה, שהרי אתה מעליב את הדוד שלך.

ש: אבל כך לצערנו אנשים מדברים.

ת: ידוע. עכשיו אותו טיעון אד היטלריום מצא המשך בחוק גודוון Godwin's Law: ככל שדיון מתמשך, הסיכוי שתתקיים הקבלה לנאצים או להיטלר מתקרב לאחת. ש: לא נכון...

ת: אתה צודק. הוא אמר את זה בהומור. ובכל זאת, זה לא מצחיק. על כל פנים, הנסיון מראה שמי שמזכיר נאצים בוויכוח, מפסיד.

ש: אז אנשים הם נורמלים.

ת: ב"ה. לכן אני פטור מלהתייחס לשאלתך.

טו. אשה חברת כנסת

ש: האם מותר שאשה תהיה חברת כנסת?
ת: ודאי לא. לא תמצא אצל החרדים דבר כזה.
ש: אז כיצד יש אצל הלאומיים-הדתיים?
ת: כבר בזמנו, כתב מרן הרב קוק בכמה אגרות, שהמזרחי הם פשרנים.
ש: אבל דבורה הנביאה היתה שופטת את ישראל?
ת: קושיא ידועה שכבר הקשו התוספות בבא קמא, ובין השאר תירצו שזה היה על פי השכינה (טו א ד"ה אשר תשים), ויש עוד תירוצים אצל הראשונים. על כל פנים, אין ללמוד מיוצא מן הכלל.
ש: איפה כתוב בהלכה שלא ממנים אשה לתפקיד ציבורי?
ת: רמב"ם מפורש: "אין מעמידין אשה במלכות שנאמר: עליך מלך – ולא מלכה. וכן כל משימות שבישראל, אין ממנים בהם אלא איש" (הלכות מלכים א ה).
ש: וכולם מסכימים עם הרמב"ם?
ת: לא. אבל כולם מסכימים שזה לא צנוע וכבוד בת מלך פנימה. וזה גם הנימוק הראשי של מרן הרב קוק בתשובתו ארוכה (מאמרי הראיה 189), שאין זה צנוע.
ש: יש טוענים שזה היה אפשרי בחברה מהישוב הישן, אבל בחברה מודרנית, לא יתכן שנשים לא תהיינה מעורבות בכל.
ת: אין זה טיעון הלכתי אלא כניעה לאופנה. הנה בגרמניה, בודאי היו מודרניים, ובכל זאת הגאון הרב דוד צבי הופמן אסר בחירת נשים. הגאון בעל שרידי אש חלק על דבריו מעיקר הדין, אך למעשה הסכים איתו וכתב שכולם הסכימו איתו, כיון שאין זה צנוע, וכבוד בת מלך פנימה, "ואל תהיה קולנית ויוצאנית, לפזר כוחה ולהרוס צניעותה, ולאבד את חינה וטעמה על ידי ריב ומדנים פוליטיים וציבוריים" (שו"ת שרידי אש חו"מ סי' קנו).
ש: מה עדיף, אשה כשרה ויראת שמים או איש כופר ורשע?
ת: כבר נגע בזה הגר"מ פיינשטיין בנושא אחר (שו"ת אגרות משה יו"ד מה), אבל אין זה שייך לענייננו, כי ב"ה במדינת ישראל, לא חסרים גברים כשרים ויראי שמים.
ש: ובסיכום?
ת: בנין אומה הוא לא רק על ידי כלכלה, בטחון ופוליטיקה אלא גם ועוד יותר על ידי אמונה וטהרה.

טז. הוי דן כל מפלגה לכף זכות

ש: קשה לקראת הבחירות, יש לי בעיה בעד מי לבחור?

ת: בעיה ידועה. משבר של בחירה, Crisis of Choice.

ש: להיפך. אני יודע בעד מי לא לבחור, אך איני מוצא בעד מי לבחור. בכל מפלגה יש דברים מאוד קשים.

ת: אולי נאמר להיפך: בכל מפלגה יש דברים מאוד טובים. כשם שיש לדון כל אדם לכף זכות, כך יש לדון כל מפלגה לכף זכות, - לימדנו רבנו הרב צבי יהודה (לנתיבות ישראל ב רכו-רכח).

ש: אבל יש להיות איש אמת ולא סתם לחפות.

ת: נכון. אסור לחפות. לדון לכף זכות אינו לחפות, אלא רק לומר אמת, אבל כל האמת. בכל מפלגה יש גם דברים טובים וגם דברים לא טובים, שהרי אין אדם צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא. יתר על כן, גם בצד הרע שיש במפלגה, יתכן מאוד שכוונתה לטוב. כמובן אין זה מצדיק, אבל יש הבדל גדול בין מי שרוצה לעשות רע, לבין מי שרוצה לעשות טוב, אבל הוא מבולבל.

ש: כלומר, לדון לכף חובה הוא לא רק חיסרון מוסרי אלא גם חיסרון שכלי.

נכון. זה גם חיסרון של אמת מציאותיות, וגם חיסרון מוסרי של מין אנוכיות גאוותנית שכאילו אצלנו כל האמת וכל הצדק וכל היושר וכל הטוב, ואצל האחרים כל השקר וכל העוול וכל הרע. זו מידה רעה שצריכה תיקון (לנתיבות ישראל שם).

ש: אבל אם אנו מודים שבכל מפלגה יש קצת רע, אז בסיכום כל המפלגות, יש הרבה מאוד רע.

ת: וכן יש הרבה מאוד טוב, הרבה יותר. יתר על כן, הצדדים הטובים מצטרפים, והצדדים הרעים מתבטלים.

ש: הא כיצד?

ת: אם מלמדים זכות, זה "סוד הצ'ולנט". בשבת מצוה להתענג במזון, אך כיצד יעשו יהודים עניים שאין להם כסף לקנות מאומה. אכן קנו בזיל הזול מזון גרוע ורעוע, שכלל לא היה ראוי לאכילה, אך כאשר כולם התבשלו יחד כל הלילה, התקבל בצהריים מאכל שטעמו טעם גן עדן. כך כל חלקי האומה מתבשלים יחד, ואנו מקבלים עם נפלא, עם טעם גן עדן, וכל ישראל יש להם חלק לעולם הבא, שנאמר ועמך כולם צדיקים.

יז. בעד איזו מפלגה אצביע

אני אצביע בעד המפלגה שתילחם במסירות נפש עבור מדינה יהודית. ולא שתפעל לאט כעל חזון רחוק, אלא כעל סכנת נפשות, פיקוח נפש, רפואה תכופה, חדר מיון.

ולפני כן, בעד מדינה נורמלית-אנושית, לכן אצביע בעד מפלגה שתילחם במסירות נפש בעד משפחה יהודית, אבא ואמא וילדים, ולא שתי אבות עם ילד מפונדק, או שתי אמהות, ועוד שחיתויות.

ולכן אצביע בעד מפלגה שתילחם במסירות נפש על חינוך טהור לילדי ישראל, דתיים או לא דתיים, ולא הכנסת שחיתות ולכלוך.

ולכן אצביע בעד מפלגה שתילחם במסירות נפש בעד מעמד הרבנות הראשית לישראל, שהיא שתקבע על גיור, נישואים וגירושים, כשרות, שבת. עם אחד, מדינה אחת, רבנות ראשית אחת! גיור אחד – אחרת, יהיו כאן שני עמים: גוים ויהודים. נישואים וגירושים – אחרת, יהיו כאן שני עמים: ממזרים וכשרים. כשרות – אחרת, יהיו כאן שני עמים: אוכלים ולא אוכלים. שבת – אחרת, יהיו כאן שני עמים: עבדים ונחים.

לכן אצביע בעד מפלגה שתילחם במסירות נפש בעד צבאנו, שמגן עלינו, ולא יתן שיכניסו בו נשים לכל מיני תפקידים הזויים.

לכן אצביע בעד מפלגה שתילחם במסירות נפש על ארץ ישראל, ולא תתן שיחריבו ישובים או חלקי ישובים, ותזכור שכאן זו ארץ ישראל ולא ארץ ישמעאל.

לכן אצביע בעד מפלגה שתילחם במסירות נפש בעד העניים. בודאי ביטול העוני הוא חזון רחוק, אך ביטול הרעב אצל מבוגרים וילדים, חייב להיות מיד.

לכן אצביע בעד מפלגה שתמסור נפשה לנהל מדיניות בחירות מוסרית, לא תעליב אף אחד, לא תפגע באף אחד, לא תדבר לשון הרע על אף אחד, וכדברי רבי ישראל סלנטר: אם אתה רוצה להיות יותר מהזולת, אל תחפור לו בור, אלא בנה לך הר. כי אנשים אחים אנחנו.

*

לכן אצביע בעד הבית היהודי אם ימסור את נפשו על כל אלה.

לכן אין זה מפריע לי אם כרת ברית טכנית עם מפלגה בעייתית, כי כידוע, אי אפשר לפתור את כל הבעיות בבת אחת, ולכן יש להתרכז בכי חמורות, ולהעלים עין זמנית מהפחות חמורות, כדברי הרשב"א (שו"ת רשב"א ה'רלח).

ואשמח מאוד אם הבית היהודי ינהל מדיניות חסכנית ויחזיר לאט את החוב של עשרים מיליון שקל שהצטבר במשך שנים, כי חוב אינו דבר טוב וראוי.

*

חזק ונתחזק בבנין ארצנו בנפלאות ד' על עמו ונחלתו.

יח. אל תצביע בעד סם המות

שאלה: על פי רוב, לקראת בחירות, קמה מפלגה החורטת על דגלה שימוש חופשי בסמים קלים כלומר לגליזציה. היא טוענת שאין בהם שום סיכון בריאותי. וכן טוענת שאין שום איסור על פי הלכה. הרבה נוער מתפתה לדיבורים אלה מתוך תשוקה להתנסות בסמים ושמח למצוא לגיטימציה. כיצד להתייחס לתופעה זו?

תשובה: אין כאן מה לדון. אין כאן שני צדדים. יש להילחם בכל תוקף נגד הסם האכזרי, סם המות. יסוד הבעיה הוא שלצערנו במדינתנו, כמו בשאר מדינות העולם, כל אחד גנרל, כל אחד רופא, כל אחד פוסק הלכות, כל אחד יודע את הכל. לא למדו פרקי אבות: שבע דברים בחכם... על מה שלא שמע, אומר: לא שמעתי. והיפוכיהם בגולם (אבות ה ט).

ודאי שקנאביס, המכונה גם חשיש, והמכונה גם מריחואנה, והמכונה גם גראס – תלוי בצורת ההכנה – אינו עלה ירוק תמים, אלא חומר מאוד מזיק ומאמלל. כדי לדעת זאת, אין צורך להמציא את הגלגל מחדש. הקנאביס כבר נמצא בשימוש בעולם כ-3500 שנה וחיילי נפוליאון הם שהביאו אותו למערב ממזרים. הוא מבין כל הסמים, הסם הנמצא בשימוש הגדול ביותר, כ-80%.

יש בו מרכיב פסיכואקטיבי הנקרא THC, הפועל על הנירוניים במוח, ומשבש את פעולתם, משבש את הזכרון, משבש את הרפלקסים. יש פי שנים תאונות קטלניות ברכב כאשר הנהג תחת השפעת קנאביס. נעשו נסיונות מדעיים רבים על עכברי מעבדה והשוו תיפקודם כאשר הם עם או בלי קנאביס.

כמובן, הוא גם פועל על החושים ועל הרגשות, וזו הסיבה שאנשים צורכים אותו, בהיותו מעורר את מרכזי ההנאה במוח, כך שהאדם חש כביכול מאושר וללא חרדות. אך זהו מקסם שוא, וכאשר ההשפעה נגמרת, הוא עוד יותר אומלל וסובל מחרדות. הנזק גדול במיוחד אצל נוער, בגלל הפגיעה בזכרון ובהתבגרות, מה שמזיק להצלחתו בבית ספר. אגב, אצל נשים בהריון, זה גם עובר לעובר שברחמה. כמובן, אינינו מדברים כאן בחולים, שזה עבורם כמו תרופה. אבל אין מחלקים תרופות חופשי לבריאים.

בסיכום, הקנאביס הורס גוף ונפש. בהתחלה האדם חש נעימות והוא מלא אנרגיה, אך בהמשך הוא עייף, עצוב, חרדתי ודכאוני. היחידים שאינם דכאוניים, הם סוחרי הקנאביס שמגלגלים כל שנה מאות מיליארדים של דולרים.

נדגיש עוד שגם סמים קלים הם מסוכנים, וגם במינון נמוך. ויש להוסיף מה שנקרא תיאורית "קרח הקפיצה" Stepping Stone Theory, שקנאביס עלול להוביל לסמים יותר קשים כמו קוקאין והרואין. וכן "תיאורית הכניסה" Gateway Theory, כלומר מגע עם עולם הפשע, שמספק את הסמים.

שמה תאמר, אנו מדינה חופשית, וכל אחד רשאי להתנהג כאות נפשו – אין זה נכון. גם בכל משטר מתירני, יש עדיין אכיפה מוסרית. למשל חגירת חגורת בטיחות ברכב וחבישת קסדת מגן לרוכבי אופנוע. יש לכך נימוק כפול: א. כמו שיש להגן על אדם מפני הזולת, כך יש להגן עליו מפני עצמו. ב. החברה רשאית לשמור על אופיה, ולחסום את היחידים העלולים בהתנהגותם לשנות את אמות המידה של ההתנהגות. תחשבו בעצמכם, מה יקרה כאשר הקנאביס יהיה חופשי: מי ימנע מילד קטן בדרכו לבית הספר למצוץ סוכריית קנאביס וללעוס גומי לעיסה קנאביס כדי להרגיש טוב.

שמה תאמרו: הרי חשוב מאוד לאדם להרגיש טוב. ודאי, אך יש עוד דרכים כשרות וטובות. כאשר הסולטן פייסל-א-דין שאל את רופאו הרמב"ם אם יש לו איזו תרופה כדי לרפא את בנו מדכאון, השיב שאין תרופה כזאת, אך אם ילמד דברים טובים, הוא יהיה מאושר.

רוצה באמת לקבל מידע מדעי, יעיין באתר N.I.D.A., מכון לאומי של ארצות הברית לשימוש לרעה בסמים, NATIONAL INSTITUTE ON DRUG ABUSE.

עד כאן הצד המדעי, ועתה הצד ההלכתי. אין תלמיד חכם שיתיר את הדבר, ואם תמצאו אחד, אז הוא דעת יחיד ולא בין הפוסקים הגדולים ייחשב.

בגמרא: "לא תשתי סמא" (פסחים ק"ג, א), כלומר סם רפואי. רש"י: "לא תלמד לשתות סמים, מפני שתקבע להון ווסת (=הרגל) ויהא לבך שואלך (=התמכרות) ותפזר מעות". רשב"ם שם: "אפילו לרפואה לא תשתי, אם אפשר לרפואה אחרת".

רמב"ם: הצורך מזון המזיק לגוף או כל דבר המזיק לגוף, עובר על התורה, כי זו מידה רעה (רמב"ם דעות ד) והוא עובר על והלכת בדרכיו (שם פרק א).

הג"ר משה פיינשטיין כתב שפשוט שקנאביס אסור באופן חמור מפני שמזיק לבריאות, מקלקל את הדעת, מגביר את התאווה ועוד (שו"ת אגרות משה ח"ו יו"ד ח"ג סי' לה).

וכן הג"ר שלמה זלמן אוירבך שהוא אסור מצד הדין (מעדני שלמה עמ' קמח). וכן הרב עזרא בצרי דיין בבית הדין הגדול, וכן הג"ר יעקב אריאל, וכן הג"ר אפרים גרינבלט בשו"ת רבבות אפרים, וכן הג"ר שמואל טוביה שטרן שמוסיף שיש למסור לרשויות מי שסוחר בסמים, וכן הרב אברהם פרופ' אברהם סופר בספר נשמת אברהם, וכן הג"ר מדרכי ד"ר הלפרין, וכן המוהרא"ש מברסלב, וכן בפסקי בית דין ירושלים בראשות הג"ר אברהם דוב לוי, על אשה שנדרה להפסיק לצרוך ורוצה שיתירו לה את הנדר והם סירבו. וכן הרבי מלובביץ האחרון, ועוד ועוד. הרי תלמידי חכמים גדולים מכל השיטות ומכל הזרמים ועוד מקובלים שכתבו שיש בו טומאה.

אבל האמת היא שאינינו צריכים לא לאנשי מדע ולא לאנשי תורה, כי די לנו במה שעניינו רואות: אנשים מסכנים לכודים בקנאביס, אנשים שנכנסים לחובות כדי לקנות, משפחות מתפרקות.

זה סם אכזרי, סם המות. אוי למי שרוצה להתירו, ואשרי הנמלט ממנו. ומי שבורח אליו בגלל שהוא חש ריקנות, יידבק בתורה, שהיא סם החיים.

בעד מי רבנו הרב צבי יהודה אמר להצביע יט.

[מתוך שיעור של רבנו י במרחשוון תש"ל]

בכלל, ביחס לשאר סגנונות וגונים בהלכות ציבור שלנו, בודאי וברור כי זה של רשימה ב' של מזרחי מפד"ל הוא היותר קרוב לנו ביסודה של אמונה תורה ומצוות, בשלמות כל ישראל, באמונת מעשה השי"ת בתקומת עמו ונחלתו בתקופת דורותינו, ואמונת חכמים ושופטים שבזמנינו וימי שנותינו בכחה של תורה הנתונה להם.

אנו כולנו מעוניינים בחיזוק תורה ומצוות במדינה, בכלל ישראל ובארץ. ובודאי זה לא בתכלית השלמות, כמו שכל אחד מאתנו אינו בתכלית השלמות, במסגרתנו זאת, ולא כל תלמיד חכם, ולא כל גדול, ולא כל מפעל גדול ציבורי. ללא ספק יש הרבה דברים שצריכים תיקון. ואין להתחמק מדרישת שיפורים יותר ויותר.

אך עם כל זה צריך להבחין כי "העולם נדון אחר רובו", - הרמב"ם בהלכות תשובה, צדיק שרובו זכויות ורשע שרובו להיפך. כך אותו הדבר גם לענייננו, בהבחנת הערך הכללי של הרוב.

יש בכמה מקומות מצבים יותר טובים בפרטי דברים, אבל לעומת זה אם אינם מקיימים מצות "השופט אשר בימך" במשמעת התורה ביחס הרבנות הראשית, הרי יש כאן פסול עיקרי ויסודי ביחס למעלות האחרות.

והוא הדין לענין יום העצמאות אם חוגגים ביום העצמאות או לא, אז כאן ההבחנה בבירור בצדיקים שמאמינים ברבוננו של עולם, בגילוי הנהגתו עכשיו, בימינו, ב"אמונת עיתך", או צדיקים שלא מאמינים בהקב"ה, כדברי הגמרא בסוף מסכתא סוטה, ביחס שלמות של אמונה בשייכות לרבוננו של עולם וראיית גילוייו.

וכן לגבי "שמירת הלשון" מיסודו של החפץ חיים זצ"ל והפקר הלשון לגבי בזוי תלמידי חכמים, ולגבי יחס אמונה בענין כלל ישראל.

אז נפגשים עם ההכרעה איזה חטא יותר חמור ומכריע וקובע, פרטי חטאים וקלקולים, שטעונים תיקון או העניינים היסודיים הכלל ישראליים.

אחרי כל זה, באופן יחסי, לאור השייכות לכלל ישראל ותקומתו במגמה הכללית לחיזוק אמונה בתורה ובמצות, לכן מבחינה זאת, אז המסגרת הזאת המכונה המפד"ל "המזרחי", היא היותר קרובה לנו, באופן כללי מבחינת האחריות שלנו והשייכות שבנו לחיזוק תורה ומצוות של כלל ישראל.

עד כאן דברי רבינו.

כ. אני מצביע בעד המפלגה הדתית-הלאומית

כל המפלגות הן טובות. כולן רוצות טובת האומה, וכולן יחד בונות את האומה, כי מה שחסר באחת, השניה משלימה. חבל שמעליבות אחת את השניה. נקוה שתעשנה תשובה.

לכל מפלגה יש מעלות, לכל מפלגה יש חסרונות. איני אומר לאף אחד במי להצביע, אלא אומר לו להצביע במה שהוא משוכנע שזו טובת האומה. אבל אני מצביע בעד המפלגה הדתית-הלאומית.

וזאת אף על פי שמעולם מרן הרב קוק לא השתמש במונח דתי-לאומי, וכן רבנו הרב צבי יהודה. זאת למה? כי זה פליאונזם Pleonasm. כי מי שהוא באמת דתי, אז הוא בהכרח לאומי, ומי שהוא באמת לאומי, הוא בהכרח דתי. לכן המונח דתי-לאומי הוא פליאונזם, כלומר יתרות סמנטית חזרתית. למי שלא מבין מה זה פליאונזם, הנה דוגמאות: שוב פעם, מתנת חינם, צירוף יחד, עלה למעלה, רד למטה, מדבר סהרה (סהרה בערבית = מדבר), ראיתי במו עיניי. ואם תרצו, זו טאוטולוגיה, Tautology, כפל לשון, משפט שהוא תמיד אמת, כגון: לעניים אין כסף.

וזאת למה? כי אינינו עם רגיל או דת רגילה, אלא אנחנו עם-דת. יתכן בלגי קטולי או מוסלמי, ויתכן נוצרי אנגלי או איטלקי. אבל לא יתכן יהודי נוצרי או מוסלמי, ולא יתכן מוסלמי סורי או יהודי.

זו טעות גדולה, מסביר מרן הרב קוק בספרו אורות, לפלג בין הענין הלאומי לענין הדתי. טעות זו נובעת מחוסר הרגשת האחדות הסגולית הישראלית, כלומר נובעת מדמיון כוזב כאילו דומים אנו לכל עם ולשון. לא. אנחנו חטיבה אחת, שאי אפשר לחתוך אותה לשנים. החושבים שאפשר לחלק לשנים, טועים (אורות עמ' מה-מו).

אכן, יש בתוכנו מפלגות המצהירות שהן דתיות אך אינן לאומיות, או שהן רק מעט לאומיות. זו טעות דמיונית. אם הן דתיות, אז הן לאומיות. ויש מפלגות שמצהירות שהן לאומיות, אך אינן דתיות או שהן רק מעט דתיות. גם זו טעות דמיונית. אם הן לאומיות, אז הן דתיות. וכן עוד כותב מרן הרב קוק בספרו אורות: "רוח ד' ורוח ישראל אחד הוא" (אורות עמ' סד).

לומר מפלגה דתית לא לאומית, או לאומית לא דתית, זה אוקסימורון, Oxymore, בארמית: תרתי דסתרי. אין מילה בעברית, כי אינינו אוהבים אוקסימורון.

לכן אני מצביע בעד המפלגה הדתית-לאומית, שאינה שבויה בדמיון, אלא חורטת על דגלה את האמת הענקית הגדולה שנאמרה לאברהם אבינו: ואעשך לגוי גדול. קידוש השם של עם. שכינה על עם.

לא מפלגה שהיא גם דתית וגם לאומית, אלא מפלגה דתית-לאומית, שניים שהם אחד. ומי כעמך ישראל, גוי אחד בארץ.

כא. בבחירות, אל תיפול בפח הכריזמה

לקראת בחירות, יש תמיד בין המועמדים, אנשים בעלי קסם אישי שבכוחו הם מושכים אנשים. היזהר! לא על פי זה מחליטים. אפילו לבחירת בן זוג או בת זוג אין די בכך, צריך בעיקר לב טוב ומידות טובות. שקר החן והבל היופי, אשה יראת השם היא תתהלל. כל שכן, כאשר מדובר בבחירות לכנסת, שמוטלת עלינו אחריות כבדה על כל כיוון המדינה במשך כמה שנים, שאין להיות מושפע על ידי כריזמה, אלא יש לשקול מה טובת האומה, וגם לא לסמוך על הצהרותיהם של המועמדים, כי מנין לנו שירצו לקיים או שיוכלו לקיים, אלא על יסוד מה שהם כבר עשו בעבר, שיש תקוה רצינית שימשיכו באותה דרך.

עלינו להיות מודעים לתופעה של כריזמה ולהיזהר מאדם שיודע לפתות, להשפיע, להקסים אחרים בעזרת נאומיו, מראהו החיצוני, טון דיבורו ועוד. הוא פועל על אמוציות, מבצע מניפולציות, ומנטרל את כח השיפוט. יתכן שזה מולד, יתכן שזה נרכש, אבל יש לו כישורי תקשורת בין-אישית, Social Skills Inventory, וכך הוא משפיע על אנשים ועוקף הגיון. יש לו הופעה מושכת ושובה לבבות ואנשים נופלים בפח, ואחר כך מצטערים, אבל זה מאוחר מידי.

אנשים התלהבו מאובמה, הנואם המשכנע והסוחף, אך יותר מאוחר הודו: התאהבנו מהר מידי, נפלנו בפח הכריזמה.

יש בזה גם מימד של רמאות. יש שנמשכים אחרי היופי החיצוני של המועמד, ויש הנמשכים אחרי קולו הצלול. לכן, בעימות בין ניקסון וקנדי לנשיאות ארצות הברית, צופי הטלוויזיה התלהבו מן האחד ומאזיני הרדיו מהשני.

הפוליטיקאים יודעים זאת היטב ולכן מקדישים זמן רב ועמל רב לשפר הופעה מושכת, בטכניקות הדומות לאלו של פירסום מכירות.

להבדיל אלף הבדלות, היטלר יימח שמו היה בהתחלה טיפוס אפור ונכשל. אז הוא למד תאטרון, דיבר בסגנון תאטרלי והצליח.

כמובן, אנו בעד חיוך. הוי מקבל כל אדם בספר פנים יפות, אומר שמאי בפרקי אבות. אבל כישורים חברתיים גבוהים, תקשורת מעולה, העברת רגשות חיוביים, הקשבה רגשית לזולת, יכולת ביטוי חברתית Social Expressiveness, אינם סיבה מספקת לבחירת מועמד.

כידוע, משיח השקר שבתאי צבי, שם רשעים ירקב, סחף אחריו מיליונים, על אף שהיה אדם מושחת ואמר דברים חסרי שחר. כיצד הצליח בזאת? - כריזמה!

ולעומתו, זה נגד זה, משה רבינו, היה כבד פה וכבד לשון, ובכל זאת הוא שהשפיע הכי הרבה מכל אדם בעולם על עם ישראל ואפילו על כל ההיסטוריה העולמית. שואל רבי ניסים גרונדי בספרו דרשות הר"ן, למה ד' לא בחר באדם בעל כשרון דיבורי מופלא, או ליתר דיוק, למה ד' לא יצר מראש אדם כזה. הוא משיב, שאם משה רבינו היה מחונן בתורת הנאום, אנשים היו טוענים שבגלל זה הוא הצליח לשכנע אנשים, ולא בגלל אמיתות הדברים. אבל כיון שהיה כבד פה וכבד לשון, ברור שהכוח המשכנע היה תוכן הדברים.

כמובן לא זכיתי לשמוע את מרן הרב קוק, וגם אין לנו הקלטות, אבל שמענו רבות את רבנו הרב צבי יהודה. הוא היה מדבר בשקט, בטון קבוע, בלי תכסיסי נאום בכלל. אף על פי שהוא גם ידע להרים קולו באופן סוחף, כפי שראינו בהזדמנויות יוצאות דופן, של

דברים חמורים וחיוניים לחיי האומה. ואף על פי כן, ואולי דווקא בגלל זה, היתה לו השפעה עצומה על הדור, מצד תוכן דבריו מלא חכמת אלהים.

אכן, יש אדם שמדבר בשקט, לפעמים אפילו קצת מגמגם, לא זוהר, לא מוחצן, אך כולם מרגישים שמאוד איכפת לו ורואים שהוא אומר דברים חכמים.

זה הכלל, מראה מרשים ודיבור עוצמתי אינם ערובה להצלחה, אלא פוליטיקאים הגונים וחכמים. יש בהיסטוריה דוגמאות רבות של מנהיגים כריזמטיים שהובילו לאסון, - היטלר, מוסוליני, מאו, סטלין ועוד. גם קנדי שהיה אדם מאוד אהוב ונערץ, היה נשיא גרוע. כבר ביוון העתיקה, כריזמה יוחסה לאלים, שהיו מקסימים, מחוננים בכוחות אל-טבעיים, יפים, ובכל זאת כולם פחות או יותר רעים.

ההופעה החיצונית גורמת להטייה ולעיוורון מפני חסרונות חמורים.

יתר על כן, המנהיג הכריזמטי, עקב ההערכה הקרובה לפולחן האישיות כלפיהם, עלולים בעצמם להיות שבויים בתדמית עצמם, להשתכנע שהם מורמים מעם, מתוך כך להשפיל אחרים, ולעשות טעויות חמורות. כבר אריסטו דבר על אותה היבריס Hubris, העלולה לגרום כשלים. "לפני שקר, גאון, ולפני כשלון, גובה רוח" (משלי טז יח).

הנהירה אחרי אביר על סוס לבן, גם חוסמת את הדרך בפני מועמדים אחרים הראויים יותר לאין ערוך.

בסיכום, יש להיזהר ממי שמקרין מראה שובה לב, המצטלם טוב, מה שנקרא אפקט ההילה, Halo Effect, ומפזר הבטחות. "כי האדם יראה לעינים, וד' יראה ללבב" (שמואל א טז ז). וזו נחמתנו: יש בעמנו הגדול פוליטיקאים ישרים וחכמים. חיפשו אותם.

כב. שו"ת בחירות - עשר שאלות

1. ש: מי מתאים להיות חבר כנסת?
ת: חבר כנסת הוא מנהיג, ומרן הרב קוק מגדיר בספר עין איה על מסכת ברכות לגבי מינויו של בצלאל שיש שלוש אמות מידה: א. אדם קדוש. ב. תלמיד חכם. ג. קשר עם העם. וזה חייב להיות לפי סדר זה, - לא כנהוג היום, שמעדיפים אדם כריסמטי המבטיח הרים וגבעות.
2. ש: קשה מאוד בימינו למצוא אדם קדוש?
ת: נכון. לכן יש לבחור אדם ירא שמים. כך הדריך אותנו רבנו הרב צבי יהודה: "חבר אני לכל אשר יראוך" (תהילים קיט סג). כמובן, זה כולל מידות טובות, אדם עם לב טהור. וכך פוסק הרמב"ם בפרק הראשון של הלכות מלכים שמלך צריך להיות ירא שמים. וכן כל המשימות בישראל.
3. ש: ולא צריך כשרון הנהגה?
ת: ודאי צריך. אך זאת אפשר לדעת רק על יסוד נסיון העבר, מה שנקרא בהלכה חזקה. כלומר, מה שהיה עד כה, יש לקוות שימשיך בעתיד. אבל אדם שלא התנסה כלל בזה בעבר, אין שום ערובה שיצליח בעתיד, ויתכן שהוא סתם מפריח הבטחות.
4. ש: מה עדיף - אדם ירא שמים עם לב טהור או אדם מוכשר?
ת: ודאי אדם ירא שמים. הרמב"ם פוסק בהלכות מלכים פרק ראשון, שבן יורש מלכות מאביו, אבל זאת בתנאי שממלא מקומו ביראה ובחכמה. אם הוא ממלא מקומו ביראה ולא בחכמה, מצמידים לו עוזר שמלמד אותו חכמת ההנהגה עד שיודע מעצמו. אבל אם אין לו יראת ד', אין ממנים אותו, גם אם הוא חכם מאוד.
5. ש: סוף סוף, כיצד יצליח אדם ירא שמים, אם חסר לו כשרון?
ת: זה מיסודות אמונתנו שסוף יראת השמים לנצח. הרי אנחנו מדברים על מנהיג. אנשים לא יראי שמים, לא יוכלו להיות מנהיגים כרצון ד', אלא, כמו שמגדיר מרן הרב קוק במאמרו מהלך האידאות, עסקנים נמוגים ודלי מעש הבוסים בטיט חוצות של רעיונות קטנים (אורות קיד).
6. ש: האם די שראש המפלגה יהיה ירא שמים, או כל חברי המפלגה?
ת: ודאי כל חברי המפלגה. הרי גם הם מכריעים במפלגה, בכנסת, בועדות.
7. ש: יתכן אדם חילוני שייאבק נאמנה בעד התורה.
ת: יתכן. אך הוא לא יילחם במסירות נפש, כמו שכותב הגרי"ד סולוביצ'יק בחמש דרשות. הוא מביא משל שאמר זקינו ה"בית הלוי". משל לאדם שהפקיד אצל חברו כספת עם מטבעות כסף, אבל הוא התרשל בשמירה, והיא נגנבה, לכן עליו לשלם. אך באמת היו אלה מטבעות זהב. להלכה, הוא רק משלם על מטבעות כסף, כי לו ידע שזה זהב, היה שומר יותר טוב. כך המסביר הגרי"ד, שאדם חילוני אולי ישמור על התורה כמו על כסף, אך לא כמו על זהב.
8. ש: אם החשוב הוא יראת שמים, אז למה לא להצביע בעד מפלגה חרדית, בה כל חברי הכנסת הם יראי שמים?
ת: זה נכון, אך מפלגות חרדיות דואגות בעיקר לפרט, כלומר ליהודים יראי שמים, כדי שיוכלו לשמור תורה ומצוות כראוי. אך אינן מתעניינות בכלל. אבל ענינה של תורה, הוא לא רק קדושת הפרט, אלא גם קדושת הכלל, ואעשך לגוי גדול, ממלכת כהנים וגוי קדוש, מדינה יהודית ולא רק מדינה של יהודים. זה נוגע לנושא של הפרדת דת ומדינה, שאינו מטריד כל כך את החרדים, וגם את חלק מהמועמדים הדתיים, שכך רוצים לרכוש אהבת הציבור. מסירות נפש למען התורה פירושה דאגה למדינה יהודית, בה ענייני

התורה מונהגים על פי הרבנות הראשית, כלומר נישואין וגירושין, גיור, שבת, כשרות, חמץ וכולי. זה נמצא במפלגה המזרחי-המפד"ל-הבית היהודי.

9. ש: האם תפקיד המדינה להתערב בכל דבר או לתת חופש לאזרחים, ולספק להם כל צרכיהם?

ת: אין זו מדינה אידיאלית יהודית על פי תורה, אלא כמו שמגדיר מרן הרב קוק בספרו אורות: חברת אחריות גדולה, כלומר חברת ביטוח. הפרט מנצל את חברת הביטוח באופן מירבי לטובתו. לא כן, על המדינה לדאוג לסדר חברתי תקין וצודק.

10. ש: גם בעניינים כלכליים המדינה צריכה להתערב?

ת: ודאי. גם זה חלק מן התורה שלא יהיו עניים. כמובן, לא נקים מדינה סוציאליסטית מחר. אבל כן יש להיאבק על קפיטליזם רווחתי. יש במדינתנו הרבה מאוד עניים. לא בטלנים. שני ההורים עובדים, וכולם חיים בצמצום, אך אין זה מספיק. גם זה חלק מן התורה, עליו יש להיאבק במסירות נפש. גם זה נמצא תמיד במזרחי-מפד"ל-בית היהודי.

ש: ולסיכום?

ת: צריך מפלגה של אנשים יראי שמים. וזרקתי עליכם מים טהורים. לב טהור ברא לי אלהים ורוח נכון חדש בקרבי.

כג. אני מחפש מפלגה עם גוף ועם נשמה

כל מפלגה טוענת שאצלה כל האמת וכל הצדק וכל היושר, ושאצל המפלגות האחרות, יש רשע, כסל ותוהו. כל מפלגה מבטיחה הרים וגבעות, אורה ושמחה, ומנבאה חושך ושבך אצל האחרות. ובזה, כולן טועות.

לא במפלגה זו או אחרת נמצא ישועה. לא בזה שאנו מפולגים ומחולקים נמצא אורה. אלא להיפך. בכך שנהיה כולנו חברים, כל ישראל חברים, בזה שנהיה שותפים בשמחה ובעצב, אם נלך יד ביד, - נזכה לאושר מחר. בכך שלא נדבר על הבדלים, דתי-חילוני, לבן-שחור, ימני-שמאלני. אלא שנקיים ואהבת לרעך כמוך, בזה נצליח ובזה נבנה את האומה.

אנו עם אחד, ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ. השאר הוא שקר וכזב. לאור זאת, יש להתיחס לחילוקי דעות בין מפלגות, לא כאל ויכוחים בין קבוצות, אלא לעם אחד שמתלבט. כמו שאדם אינו אויב של עצמו, אלא פעמים רבות מתלבט בינו לבין עצמו. כך העם היושב בציון מתלבט מיהו ומהו, מעת הקמת המדינה, ועוד לפני כן, מעת שיבת ציון. העם מחפש זהותו, הגדרתו, מהותו. העם מנוכר לעצמו. העם חווה כפילות פסיכואנליטית.

מרח הרב קוק מתאר בספר אורות שלושה זרמים שנאבקים באומתנו, כמו שנאבקים בכל אדם: הקודש, האומה, האנושיות. במילים אחרות: הדתיות, הלאומיות, המוסריות (אורות תחיה יח). רבנו הרב צבי יהודה מצמצם: הזרמים העיקריים הם הדתיות והלאומיות, כאשר המוסריות היא זרם משני, כי כמובן, כולנו הננו אנושיים-מוסריים. ובדאי, גם בדתיים עצמם, יש גוונים, וגם הלאומיים עצמם, יש גוונים. אך בקווים כלליים, זה מה שיש בנו: דתיים ולאומיים.

מלחמה זו קיימת בתוך כל יחיד: הוא קרוע בין גוף ונשמה, חומריות ורוחניות, עולם הזה ועולם הבא, אידיאה לאומית ואידיאה אלהית. והוא מחפש דרך לאחד את אישיותו, כי אותו קרע מסב לו צער לא ישוער. גוף בלי נשמה, זה בהמה. נשמה בלי גוף, זה שד, כך מביא רש"י בשם חז"ל. ענייננו הוא נשמה בתוך גוף, נשמה שמאירה את הגוף, וגוף שהוא בסיס לנשמה.

וכן הוא ביחס לאומה. אומה צריכה כלכלה, אומה צריכה צבא, אומה צריכה מדיניות חוץ. לא פחות מזה, ואף יותר מזה, אומה צריכה רוח, אמונה, טהרה, קדושה, תורה, מצוה.

אשרינו שיש לנו מפלגה אשר חרטה על דגלה גם את גוף הלאומית וגם את נשמתה, מפלגה דתית-לאומית. זו מפלגה כלל ישראלית, זו מפלגת לב, זו מפלגת מוח, זו מפלגה המפלסת דרכה בין הנתיבים, זו המפלגה שכל העיניים צריכים להיות תלויות אליה, זאת המפלגה שעתידה לאחד את כל האומה תחת כנפיה, כאשר כל הדתיים ייהפכו ללאומיים וכל הלאומיים ייהפכו לדתיים.

ודאי זאת משימתנו עתה לעסוק בתחית האומה בארצה, כלומר כלכלה, בטחון ויחסים בין לאומיים. אך בלי נשמה הכל יפול חלילה. כך נפלו עמי כנען. "...ואתם אל תיראו את עם הארץ, כי לחמנו הם, סר צלם מעליהם..." (במדבר יד ט). כיון שסר צילם, הם אבודים. מהו צילם? הוא כוחם הרוחני. רש"י: "צילו של המקום". רמב"ן: המלאך שלה, שאין אומה נופלת עד שנופל השר שלה תחלה (מכילתא שירה ב), כמו שכתוב 'יפקוד ד' על צבא המרום במרום' ואחר כך 'על מלכי האדמה באדמה' (ישעיהו כד, כא). אור החיים: "ניצוץ המחיה אותם". ובתהלים: ד' צילך. ועיין נפש החיים א ג. בתהלים: בצל כנפך תסתירני. אשרי המפלגה הדתית-לאומית שמחזיקה את הנשמה של התחיה הלאומית. ד' צילך.

ולסיום, מילתא דבדיחותא, סיפור גוי מפורסם, "סיפורו המופלא של פטר שלומיאל", Peter Schlemihls Wundersame Geschichte, שכתב אדלברט פון שאמיסו, Adelbert Von Chamisso, על אדם שמכר את הצל שלו לשטן תמורת ארנק שמפיק מטבעות זהב עד אין קץ, ובכך פותח בפניו כל השערים, אך באמת הוא כבר לא בן אדם, והחברה פולטת אותו, והשטן מוכן להחזיר לו את צילו אם ימכור לו את נשמתו, אך הוא מסרב, זורק את הארנק בתהום, ומסיים את חייו עני ובודד אבל מאושר. אל תמכור "ד' צילך" בשביל כל כסף שבעולם וכל טובה שבעולם. אדם כזה כבר לא יהיה אדם. ומפלגה כזו כבר לא תהיה מפלגה. ד' צורי וגואלי.